

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор АДІ ДВНЗ
«ДонНТУ»
М.М. Чальцев
__._.2011 р.

Кафедра «Суспільні науки»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство»
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ВСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ)**

20/01-2011-01

«РЕКОМЕНДОВАНО»
Навчально-методична комісія
факультету «Економіка та
управління»
Протокол № 6 від 16.02.2011 р.

«РЕКОМЕНДОВАНО»
Кафедра «Суспільні науки»
Протокол № 10 від 05.02.2011
р.

УДК 34 (071)

Методичні вказівки до організації самостійної роботи з дисципліни «Правознавство» (для студентів денної форми навчання всіх спеціальностей) [Електронний ресурс] / укладач: М.А. Шипович.– Електрон. дані - Горлівка: ДВНЗ «ДонНТУ» АДІ, 2011. – 1 електрон.опт.диск (CD-R); 2 см. – Систем. Вимоги: Pentium; 32 RAM; WINDOWS 98/2000/NT/XP;MS Word 2000. – Назва з титул. екрану.

Вказівки відповідають дисципліні «Правознавство» для підготовки бакалаврів. Навчально-методична розробка містить організаційно-методичні вказівки щодо підготовки семінарських занять, написання рефератів, підготовки до іспиту з дисципліни «Правознавство», а також перелік запитань до модульно-рейтингового контролю знань студентів та нормативну, навчальну і методичну літературу до курсу.

Укладач: М.А. Шипович, к.і.н., доц.

Відповідальний
за випуск: О.В. Ковальова, к.і.н., доц.

Рецензент : Ш.Г. Алієв, к.ф.н., доц.

©Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Автомобільно-дорожній інститут, 2011.

З М І С Т

Вступ.....	4
Розділ 1 Робоча навчальна програма курсу «Правознавство»	6
Розділ 2 Основні завдання курсу «Правознавство»	12
Розділ 3 Плани семінарських занять з курсу «Правознавство»	13
Семінар № 1 Основи теорії держави	13
Семінар № 2 Основи теорії права	17
Семінар № 3 Правовідносини	21
Семінар № 4 Конституційне право України.....	25
Колоквіум № 1 Основні права та обов`язки громадян України	28
Семінар № 5 Основи адміністративного права України	32
Семінар № 6 Основи фінансового та банківського права України...	35
Семінар № 7 Основи цивільного права України.....	38
Семінар № 8 Трудове право України	41
Семінар № 9 Кримінальне право України	44
Семінар № 10 Основи сімейного права України.....	47
Семінар № 11 Правоохоронна та правозахисна діяльність в Укра-	
їні	50
Семінар № 12 Основи житлового законодавства України.....	53
Семінар № 13 Право соціального захисту населення України.....	56
Семінар № 14 Основні засади екологічного та земельного права	
України	60
Семінар № 15 Основи господарського права України	64
Семінар № 16 Розгляд цивільних, адміністративних та криміналь-	
них справ.....	67
Розділ 4 Методичні рекомендації до підготовки рефератів	
з «Правознавства»	70
4.1 Теми рефератів.....	76
Розділ 5 Методичні рекомендації щодо підготовки до підсумково-	
го контролю знань студентів.....	79
5.1 Перелік питань до модульно-рейтингового контролю знань	81
5.2 Перелік запитань до іспиту.....	85
Список рекомендованої літератури	86
Додаток А.....	91

ВСТУП

На етапі становлення громадянського суспільства, суверенної демократичної української держави, інтеграції України до Європейського співтовариства особливого значення набуло завдання підвищення рівня правосвідомості та правової культури громадян. Ефективне розв'язання цього завдання прямо пов'язане з правовим вихованням та юридичною освітою населення. Насамперед, це стосується навчання й виховання молодого покоління та майбутніх фахівців-економістів, які повинні не лише знати й неухильно дотримуватися вимог законів та інших нормативно-правових актів, але й уміло застосовувати їх у своїй практичній діяльності та побуті.

Особливої актуальності загальна юридична освіта набула й з огляду на проведення в Україні конституційно-правової реформи. Розуміння основ функціонування держави, конституційного, виборчого, адміністративного, цивільного, трудового, кримінального та інших галузей права стає необхідною умовою активної життєвої позиції фахівця та кожного громадянина України. Без глибокого знання змісту прав, свобод, обов'язків, механізмів їх здійснення та гарантій реалізації неможливі демократизація нашого суспільства, розвиток сучасної цивілізації та правова культура населення. Унаслідок цього підвищуються вимоги до студентів економічних спеціальностей щодо належного рівня знань основ правознавства та опрацювання практичних навичок застосування правових норм у повсякденному житті.

Запропоновані методичні вказівки підготовлені відповідно до програми курсу «Правознавство», який вивчають студенти всіх спеціальностей АДІ ДВНЗ «ДонНТУ», і можуть використовуватися для організації самостійного отримання знань та оволодіння правозастосовними навичками. Системність викладеного матеріалу дозволить використовувати запропоновані у вказівках завдання під час проведення модульного та поточного контролю знань студентів.

Методичні вказівки ґрунтуються на нормах чинного законодавства. У процесі їх підготовки було враховано також практику застосування вітчизняного законодавства та останні наукові й методичні розробки.

За структурою вказівки складаються з 5 розділів, які вміщують робочу навчальну програму курсу «Правознавство» для студентів всіх спеціальностей та його основні завдання, плани семінарських занять, які охоплюють основи знань з теорії держави та права, а також таких галузей права, як конституційне, адміністративне, цивільне, сімейне, трудове та кримінальне.

До кожного семінару запропоновані різні типи завдань: теоретичні питання для самостійного опанування матеріалу; тестові завдання-тренінги; задачі; перелік статей для реферування та теми для доповідей.

Для більш ефективного вивчення матеріалу завдання рекомендується виконувати письмово відповідно до зазначених вказівок.

Методичні вказівки містять розділ, присвячений правилам підготовки, написання та оформлення реферату з правознавства, а також теми, з яких студентам пропонується підготувати цей вид індивідуального завдання.

Перелік рекомендованої літератури складається з кількох видів джерел: нормативної, навчальної (основної та додаткової), методичних посібників і вказівок. Знайомство з положеннями нормативної та навчальної літератури необхідне для опанування студентами теоретичних основ теми та розв'язання запропонованих завдань. Перелік додаткової літератури передбачений для поглибленого вивчення питань кожної теми.

Мета методичних вказівок – формування у студентів навичок самостійної роботи з нормативно-правовими, літературними джерелами, навчальною літературою, вмінь щодо правильного розуміння й тлумачення законів, застосування норм права до конкретних життєвих обставин, обґрунтування власних висновків теоретичного та практичного характеру.

Виконання викладених у вказівках завдань допоможе також сформувати належний рівень правосвідомості молоді, дозволить студентам належним чином зорієнтуватися в суспільних правовідносинах, опанувати норми чинного законодавства для їх використання та належного дотримання в повсякденному житті.

РОЗДІЛ 1 РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ПРАВознавство»

1. Виникнення держави і права

Основні закономірності виникнення держави і права. Особливості формування держави у різних народів. Різноманітні теорії виникнення держави. Виникнення юридичного права у різних народів. Типи держави і права. Роль держави і права в організації суспільства і здійсненні політичної влади.

2. Основи теорії держави

Сутність держави в її інституціональному, субстанціональному, атрибутивному та міжнародному значеннях. Характерні ознаки держави. Розуміння держави філософами і вченими на різних етапах її розвитку. Місце і роль апарату держави в її механізмі. Функції держави. Форма держави. Форми правління, форми державного устрою і форми державно-правового режиму. Форми взаємодії держави та об'єднань громадян. Основні теорії сутності та соціального призначення держави у суспільстві.

3. Загальна характеристика громадянського суспільства і правової держави

Громадянське суспільство. Суть і соціальне призначення правової держави. Ознаки громадянського суспільства. Ознаки та принципи правової держави. Суть верховенства права. Структура громадянського суспільства. Роль приватної власності у структурі громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства і правової держави. Напрями формування громадянського суспільства і правової держави в Україні.

4. Основи теорії права

Соціальні норми. Місце і роль права в системі соціальних норм. Поняття права. Принципи та функції права. Внутрішня і зовнішня форми права. Норма, інститут, підгалузь і галузь права. Сутність джерел права. Правоутворення і правотворчість. Правореалізація. Поняття та елементи правовідносин. Законність, правопорядок, суспільний порядок і дисципліна.

5. Основи правосвідомості, правової культури та правового виховання

Правосвідомість. Види правосвідомості. Структура правосвідомості. Правова культура. Види правової культури. Структура правової

Методичні вказівки до самостійної роботи з «Правознавства»

культури. Суть правового виховання. Процес правового виховання. Форми правового виховання. Загальна та індивідуальна профілактична робота. Самовиховання.

6. Основи правової поведінки та юридична відповідальність

Правове мислення та правова поведінка. Види правової поведінки. Правомірна поведінка. Види протиправної поведінки. Правопорушення та його ознаки. Склад правопорушення. Види правопорушень. Юридична відповідальність та її види. Ретроспективна юридична відповідальність. Підстави притягнення до юридичної відповідальності. Звільнення від юридичної відповідальності.

7. Загальна характеристика конституційного права як провідної галузі права України

Поняття, предмет, метод конституційного права. Система конституційного права, його зв'язок з іншими галузями права. Місце конституційного права в системі національного права України. Конституційно-правові відносини, їх види, суб'єкти і об'єкти. Джерела конституційного права: поняття, система, види. Поняття і основні властивості конституції як основного закону держави. Класифікація конституцій. Реалізація і правова охорона конституції. Загальні засади конституційного ладу України. Конституційні основи державного і суспільного ладу в Україні. Система гарантій конституційного ладу. Закріплення основ конституційного ладу в законах України.

8. Загальні засади конституційного ладу України

Поняття і принципи конституційного ладу України. Поняття й ознаки державного суверенітету України. Суверенні права Української держави. Державні символи України. Верховенство права в Українській державі. Взаємозв'язок правової держави та громадянського суспільства.

9. Конституційні основи державного та суспільного ладу України

Поняття державного ладу України. Принципи державного ладу України. Конституційно-правова характеристика Української держави: форми державного устрою і державного правління. Символи держави, їх закріплення Конституцією України і законами України.

Основні функції Української держави. Поняття і сутність суспільного ладу України. Багатоманітність політичного, економічного, ідеологічного життя суспільства. Політична система суспільства. Економічна система суспільства. Соціальна система суспільства.

10. Правовий статус особи в Україні

Правовий статус особи: поняття, основні ознаки, види, структура. Природа принципів правового статусу особи. Основні концепції прав людини. Ідея трьох поколінь прав людини. Права людини “першого покоління” – “негативні свободи”. Права людини “другого покоління” та роль держави в їх забезпеченні. Права людини “третього покоління”. Основи конституційного статусу людини в Україні. Система конституційних прав, свобод та обов’язків людини і громадянина. Поняття і види громадянських прав і свобод людини. Політичні права і свободи громадян України. Економічні, соціальні й культурні (духовні) права і свободи людини та громадянина. Конституційні обов’язки громадян України. Права і свободи: поняття, зміст і співвідношення. Поняття гарантій прав людини, їх класифікація. Система захисту прав і свобод людини в Україні. Міжнародні стандарти в сфері прав людини. Громадянство України: поняття та правове регулювання. Підстави набуття та припинення громадянства України. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні.

11. Конституційно-правові форми народовладдя в Україні

Народовладдя в Україні та форми його здійснення. Поняття і види референдумів. Предмети всеукраїнського та місцевих референдумів. Юридична сила рішень всеукраїнського та місцевих референдумів. Принципи і порядок проведення референдумів. Відповідальність за порушення порядку проведення референдуму. Народне обговорення найважливіших питань суспільного і державного життя. Дорадче опитування громадян. Збори громадян та інші форми визначення громадської думки. Відкликання народних депутатів України, депутатів та голів місцевих рад. Звернення громадян.

12. Виборче право та виборча система України. Правовий статус депутатів

Вибори: поняття та принципи проведення. Становлення інституту виборів. Виборче право. Об’єктивне і суб’єктивне виборче право. Активне і пасивне виборче право. Види виборів та виборчих систем. Вибори загальнонаціональні та місцеві: чергові, позачергові, повторні; дійсні, недійсні. Мажоритарна і пропорційна виборчі системи: поняття, різновиди. Змішана виборча система. Виборча система в Україні. Виборчий процес та його стадії. Відповідальність за порушення виборчого законодавства України. Правовий статус народного депутата України. Особливості правового статусу депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Особливості правового статусу депутата місцевої ради.

13. Конституційна система органів державної влади та місцевого самоврядування України

Поняття державного органу України і його конституційний статус. Принципи організації і діяльності державних органів. Система органів державної влади. Поняття і юридична природа місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування та його принципи. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування та їх повноваження. Матеріально-фінансова база місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування.

14. Основи адміністративного права України

Поняття та предмет адміністративного права України. Джерела адміністративного права. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Державне управління. Поняття і сутність державного управління. Принципи державного управління. Методи і форми державного управління. Державне управління і виконавча влада. Державна служба. Поняття і правовий статус державних службовців. Адміністративно-правові відносини. Сутність та ознаки адміністративних правовідносин. Суб'єкти адміністративного права. Адміністративне деліктне право. Поняття, ознаки та склад адміністративного правопорушення. Адміністративна відповідальність. Поняття та види адміністративних стягнень.

15. Основи цивільного права України

Поняття та предмет цивільного права України. Джерела цивільного права. Цивільний кодекс України. Цивільно-правові відносини. Майнові та особисті немайнові відносини. Суб'єкти та об'єкти цивільно-правових відносин. Фізична особа. Цивільна правосуб'єктність. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність. Види цивільної дієздатності. Юридична особа. Ознаки юридичної особи. Види юридичних осіб. Зміст цивільно-правових відносин. Захист цивільних прав людини. Право власності. Форми власності. Суб'єкти права власності в Україні. Зобов'язальне право. Система зобов'язального права. Суб'єкти та об'єкти зобов'язань. Зміст зобов'язань. Підстави виникнення та припинення зобов'язань. Поняття цивільної угоди та цивільного договору. Поняття цивільної угоди та цивільного договору купівлі-продажу, майнового найму (оренди). Договір позики. Поняття спадщини. Спадкування за законом і за заповітом. Перша та друга черга спадкоємців.

16. Основи кримінального права України

Поняття і система кримінального права України. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Поняття та ознаки

злочину. Види кримінальних покарань. Поняття неосудності. Кримінальна відповідальність неповнолітніх.

17. Основи трудового права України

Поняття та предмет трудового права України. Система трудового права. Поняття та структура трудових правовідносин. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю України. Колективний договір. Поняття колективного договору. Поняття колективної угоди. Зміст колективного договору. Поняття трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Види трудових договорів. Трудова книжка. Контракт. Порядок укладення контракту. Зміст контракту. Підстави для припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Робочий час. Поняття робочого часу. Види робочого часу. Час відпочинку. Поняття часу відпочинку. Види часу відпочинку. Поняття щорічної відпустки та її види. Додаткові відпустки. Особливості умов праці жінок та молоді. Трудова дисципліна. Поняття трудової дисципліни. Поняття та зміст обов'язку. Правові методи впливу на працівника. Заохочення. Дисциплінарна відповідальність. Поняття дисциплінарного проступку. Поняття та види дисциплінарного стягнення. Матеріальна відповідальність. Поняття та види дисциплінарної відповідальності сторін трудових правовідносин. Індивідуальні і колективні трудові спори. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів. Комісія з трудових спорів.

18. Основи сімейного права України

Сімейний кодекс України. Поняття шлюбу, умови та порядок його укладення. Підстави та порядок розірвання шлюбу. Визнання шлюбу недійсним. Майнові права подружжя. Опіка та піклування.

19. Засади правоохоронної діяльності

Поняття та ознаки правоохоронної діяльності. Органи прокуратури. Органи внутрішніх справ. Державна податкова служба. Служба безпеки України. Інші правоохоронні органи України. Поняття та засади виявлення та розслідування злочинів.

20. Засади правосуддя та судочинства

Правосуддя в Україні. Поняття, основні ознаки та принципи. Поняття судочинства. Цивільне судочинство. Цивільний процесуальний кодекс України. Господарське судочинство. Господарський процесуальний кодекс України. Кримінальне судочинство. Кримінально-процесуальний кодекс України. Особливості провадження в

кримінальних справах про злочини неповнолітніх. Конституційне судочинство.

21. Засади правозахисної діяльності

Поняття правозахисної діяльності. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Юстиція України. Нотаріат в Україні. Адвокатура в Україні.

22. Основи житлового права України

Житловий кодекс України. Види житлового фонду. Порядок надання житла. Договір житлового найму. Відповідальність наймача за невиконання договору житлового найму. Приватизація державного житлового фонду.

23. Законодавство про соціальний захист та охорону здоров'я в Україні

Поняття і види пенсій. Статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи. Статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні. Державний захист сім'ї й дитинства.

24. Основи земельного та екологічного права України

Загальна характеристика Земельного кодексу України. Право власності на землю. Поняття і види землекористування. Порядок вирішення земельних спорів. Відповідальність за порушення земельного законодавства. Правова охорона навколишнього природного середовища та поняття екологічного права. Права та обов'язки громадян. Складові природно-заповідного фонду. Правові засоби охорони атмосферного повітря і тваринного світу.

25. Основи господарського права України

Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Підприємство як організаційна форма господарювання. Державні та комунальні унітарні підприємства. Господарські товариства. Підприємства колективної власності. Приватні підприємства. Інші види підприємств. Об'єднання підприємств. Громадянин як суб'єкт господарювання. Майнова основа господарювання. Корпоративні права. Господарські зобов'язання. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання. Галузі та види господарської діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність. Спеціальні (вільні) економічні зони.

РОЗДІЛ 2 ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КУРСУ «ПРАВознавство»

1. Закласти основи системи правових поглядів і переконань студентів.
2. Ознайомити студентів з основами конституційного ладу України, дати їм початкові знання з цивільного, сімейного, трудового, кримінального та інших галузей права.
3. Поглибити знання студентів про походження, типи та форми держави.
4. Формувати навички правової поведінки, навчити студентів діяти в найтипівіших життєвих ситуаціях відповідно до норм права, виконуючи соціальні ролі громадянина, члена сім'ї, робітника, фермера, підприємця і т.ін.
5. Виховати у студентів упевненість у необхідності суворого дотримання законів, непримиренність до протиправної поведінки.
6. Виробити у студентів уміння аналізувати суспільно-політичні події в Україні та світі, спираючись на знання з основ права, користуватися вітчизняними та міжнародно-правовими актами, різноманітними джерелами права, юридичною літературою.

Перелік знань та умінь, які повинні бути сформовані в процесі вивчення дисципліни

Знати:

- загальні закономірності виникнення держави і права, їх взаємозв'язок;
- юридичне та політичне значення конституції України;
- різні джерела права України, їх зміст.

Уміти:

- застосовувати знання про державно-правову систему України в своїй професійній діяльності;
- використовувати Конституцію України як основний закон прямої дії;
- орієнтуватися у системі чинного законодавства.

РОЗДІЛ 3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ПРАВознавство»

Семинар №1 Основи теорії держави

ПЛАН

1. Теорії походження держави і права.
2. Поняття та ознаки держави.
3. Історичні типи держави.
4. Поняття і класифікація функцій держави.
5. Форми держави.
6. Правова та соціальна держава.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Що таке форма держави?
 - а) вид держави;
 - б) спосіб організації, устрою і здійснення державної влади;
 - в) зовнішні ознаки держави.
2. Ознаки, що характеризують зміст концепції правової держави:
 - а) наявність апарату управління, суверенітет, право, законність, правопорядок;
 - б) законність, демократія, суверенітет, верховенство державної влади та закону, правовий нігілізм, конституційний суд, омбудсмен;
 - в) верховенство права, поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову, високий рівень правової культури громадян, реальність гарантованих державою прав та свобод громадян;
 - г) незалежність у міжнародних відносинах, верховенство правового закону, надійна робота правозахисних механізмів, взаємна відповідальність держави та особи, суверенітет, правова культура, правопорядок.
3. Функції держави розкривають:
 - а) структуру державної влади та її завдання стосовно адміністративно-територіальних одиниць;
 - б) сутність та соціальне призначення;
 - в) напрями здійснення зовнішньої та внутрішньої політики;
 - г) форми та методи здійснення державно-правового режиму.
4. У президентській республіці:
 - а) Президент обирається таємним голосуванням із представників

політичної більшості парламенту, має право розпуску парламенту, право законодавчої ініціативи, право вето на законодавчі акти парламенту, право на внесення змін до Конституції, право на зміни у системі центральних органів влади;

б) Президент обирається всенародно, очолює виконавчу владу, має право законодавчої ініціативи та право відкладального вето;

в) Президент обирається всенародно, видає підзаконні нормативно-правові акти, є главою держави, головнокомандувачем Збройних Сил, має право законодавчої ініціативи, щорічно звітує перед парламентом;

г) Президент обирається шляхом таємного, прямого, рівного, загального голосування або за результатами проведення плебісциту, призначає керівників центральних органів влади, є главою держави, складає свої повноваження лише: за власним бажанням, у результаті зміни форми правління або у випадку імпічменту чи перерозподілу політичних сил у парламенті.

5. Порядок організації і функціонування державної влади – це:

- а) форма держави;
- б) державно-правовий режим;
- в) форма правління;
- г) форма державно-територіального устрою.

II. Задачі

1. На сучасній політичній карті світу налічується понад 20 федеративних держав, переважна більшість з яких утворені не за національно-територіальним принципом. Чим, на Ваш погляд, спричинене утворення та існування таких держав? Чому у деяких випадках федерації утворювалися шляхом укладання відповідного договору між незалежними державами?

2. Однією із функцій держави в духовній сфері життя суспільства є культурно-виховна функція, реалізація якої здійснюється завдяки функціонуванню цілісної системи державних установ - шкіл, бібліотек, науково-дослідних інститутів, будинків культури, театрів тощо. Однак протягом останніх років на реалізацію цієї функції скорочуються бюджетні витрати, а частина зазначених закладів або переходить у недержавну власність, або переорієнтовується у своїй діяльності. Крім того, із скасуванням державної цензури на ринку культурних послуг з'являється продукція дуже низького рівня якості, в якій не утверджуються ідеали гуманізму, справедливості, правди, добра. Широко пропагується зарубіжна продукція, що справляє негативний виховний вплив, не на користь національному інтересу.

Чи можна стверджувати, що держава не справляється із зазначеною

функцією і тому перекладає проблеми її реалізації на плечі громадянського суспільства?

Чи може громадянське суспільство взяти на себе повною мірою обов'язок щодо реалізації культурно-виховної функції держави і таким чином підмінити собою державу?

3. Визначте тип держави:

- Афіни (V ст. до н. е.);
- Англія (XV ст.);
- Росія (кінець XIX – початку XX ст.);
- СРСР (середина XX ст.).

4. Складіть словник основних понять та термінів з теорії держави.

III. Теми для доповідей

1. Особливості держав „західного” та „східного” типу.
2. Сучасні монархії.

IV. Статті для реферування

1. Гуменюк І. Концепція соціальної держави: теоретико-методологічні засади формування змісту / І. Гуменюк // Право України. – 2008. – №7. – С.9.
2. Заяць Н. Суверенітет: трансформація змісту / Н.Заяць // Право України. – 2008. – №2. – С.17.
3. Ковальчук В. Взаємодія громадянського суспільства та державної влади /В.Ковальчук // Право України. – 2009. – №6. – С.90.
4. Мацькевич М. Державотворчі процеси в Україні на сучасному етапі її розвитку: проблеми і перспективи /М. Мацькевич // Право України. – 2009. – №2. – С.74.
5. Спаський А. Категорія «правовий режим»: ознаки та поняття / А. Спаський // Право України. – 2008. – №7. – С.13.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.
2. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підруч. / М.С. Кельман, О.Г. Мурешин, Н.Н. Хома. – 3-є вид., стер. – Л.: Новий світ - 2000, 2007. – 584 с.
3. Основи правознавства України / за ред. проф. В.Л. Ортинського. – 2-е вид., доповнене і перероблене. – Львів: Орiona – Нова, 2006. – 368 с.
4. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
5. Кириченко В.М. Правознавство: Курс лекцій: навч. посібник / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 240 с.

6. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс: навч. посіб. / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 328 с.
7. Правознавство: навч. посіб. / С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєва та ін.; за ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
8. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учеб. / А.Б. Венгеров. – 5-е изд. – М.: Омега – Л, 2008. – 608 с.
9. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учеб. для юрид. вузов / А.Б. Венгеров. – 4-е изд., стереотип. – М.: Омега – Л., 2007. – 608 с.
10. Шпиталенко А.Г. Основы правознавства: навч. посіб. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – 5-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.
11. Скакун О.Ф. Юридический научно-практический словарь-справочник: основные термины и понятия / О.Ф. Скакун, Д.А. Бондаренко. – Х.: Эспада, 2007. – 488 с.

Семінар №2 Основи теорії права

ПЛАН

1. Поняття, ознаки, функції права.
2. Право та інші соціальні норми.
3. Форми (джерела) права.
4. Система права. Правова система.
5. Систематизація законодавства.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Якими є специфічні ознаки права? Назвіть ці ознаки:
 - а) вираження міри свободи, рівності та справедливості; документальність, формальна визначеність; системність; програмність; гарантованість; наступність; динамічність;
 - б) вираження міри свободи, рівності та справедливості; системність; програмність; гарантованість; наступність; динамічність;
 - в) вираження міри свободи, рівності та справедливості; нормативність; формальна визначеність; системність; вольовий характер; загальнообов'язковість; державна забезпеченість і гарантованість;
 - г) вираження міри свободи, рівності та справедливості; документальність, формальна визначеність; загальнообов'язковість; системність; програмність; гарантованість; наступність; динамічність.
2. Які засоби впливу на поведінку людей закріплюються в нормах права:
 - а) декларації, заклики;
 - б) заборони, дозволи, позитивні зобов'язання;
 - в) моральні сентенції, політичні програми;
 - г) заборони, дозволи, політичні програми, позитивні зобов'язання?
3. Система однорідних предметно пов'язаних інститутів певної галузі права – це:
 - а) інститут права;
 - б) підгалузь права;
 - в) галузь права;
 - г) система права.
4. Які види систематизації нормативних актів розрізняють в юридичній літературі:
 - а) інкорпорація, кодифікація та конфедерація;
 - б) інкорпорація, кодифікація та конфронтація;
 - в) корпорація, кодифікація та консолідація;

г) інкорпорація, кодифікація, консолідація?

5. Частина норми права, яка містить указівку на заходи впливу щодо порушника цієї норми:

- а) диспозиція;
- б) санкція;
- в) гіпотеза;
- г) покарання.

II. Задачі

1. Згідно з теорією права у структурі норми виділяють три складових компоненти - гіпотезу, диспозицію, санкцію, кожний з яких виконує у структурі норми свою специфічну функцію, забезпечуючи логічність та цілісність норми. Крім того, законодавець використовує різні способи викладення нормативного матеріалу у текстах нормативно-правових актів, а самі структурні елементи мають видову класифікацію.

Завдання:

1. Проаналізуйте витяг із тексту нормативно-правового акта і визначте, до якої галузі законодавства, на Вашу думку, він належить.
2. Знайдіть у тексті правову норму, охарактеризуйте її структуру та види структурних компонентів.

Стаття 81. Залишення позову без розгляду.

Господарський суд залишає позов без розгляду, якщо:

- 1) позовну заяву підписано особою, яка не має права підписувати її, або особою, посадове становище якої не вказано;
- 2) у провадженні господарського суду або іншого органу, який діє в межах своєї компетенції, є справа з господарського спору між: тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав;
- 3) споживач не вжив заходів досудового врегулювання спору у випадках, передбачених статтею 5 цього Кодексу, і можливість такого врегулювання не втрачена;
- 4) споживач не звертався до установи банку за одержанням від відповідача заборгованості, коли вона відповідно до законодавства мала бути одержана через банк;
- 5) позивач без поважних причин не подав витребувані господарським судом матеріали, необхідні для вирішення спору, або представник позивача не з'явився за викликом на засідання господарського суду і його нез'явлення перешкоджає вирішенню спору;
- 6) громадянин відмовився від позову, який було подано у його інтересах прокурором.

2. Міністр юстиції США Джон Ешкрофт після подій 11 вересня 2001 р. (терористичний акт) ввів звичай (правило) робочий день у міністерстві розпочинати з ранкової молитви. Через деякий час міністр запропонував підлеглим виконувати також його власні пісні, тексти яких

він роздавав перед ранковою нарадою, щоб всі присутні мали можливість приєднатися до їх виконання. Однак значна частина співробітників не підтримала цю ідею і навіть відмовилась співати (із повідомлення газети «Сьогодні» від 6 березня 2002 р.).

Запитання:

1. Чи можна вважати введення такого правила для співробітників міністерства правомірним?
2. Чи можна взагалі вольовим рішенням ввести звичай в якості правила поведінки?
3. Учням ліцейного класу спеціалізованої школи, що поглиблено вивчають право, було запропоновано виконати практичну роботу, зміст якої полягав у підготовці «Кодексу з питань організації навчального процесу у старших класах загальноосвітньої середньої школи». За словами керівника практики, учням необхідно було опрацювати 18 текстів нормативно-правових актів, серед яких були закони, постанови, нормативні накази, інструкції, рекомендації тощо. При цьому нормативний матеріал необхідно було розмістити за юридичною силою, починаючи з положень Конституції України, а завершити збірку документів було рекомендовано правилами внутрішнього розпорядку ліцея, текстом присяги учнів та умовами прийому до навчання.

Завдання:

1. Що означає термін «систематизація нормативного матеріалу» та які види систематизації Ви знаєте.
2. Виявіть помилки, які є у постановці практичного завдання.
4. Складіть словник основних понять та термінів з теорії права.

III. Теми для доповідей

1. Приготуйте доповідь на тему „Мораль і право” за наступним планом:

- а) дайте визначення поняттям „мораль” та „право”;
- б) визначте відмінності норм права від норм моралі;
- в) охарактеризуйте взаємозв'язок моралі та права;
- г) опишіть вплив моралі на становлення та розвиток права;
- д) опишіть вплив права на мораль.

IV. Статті для реферування

1. Бандура О. Основні цінності права як системи / О. Бандура // Право України. – 2008. – №5. – С.14.
2. Бірюкова А. Співвідношення звичаю та закону: історичний аналіз / А. Бірюкова // Право України. – 2008. – №3. – С.41.
3. Кельман М. Аспекти аналізу методологічних проблем співвідношення держави та права / М. Кельман // Право України. – 2009. – №2. – С.60.
4. Оніщенко Н. Механізм розвитку національних правових систем як сукупність зовнішньоінтеграційних та внутрішньонаціональних

складових / Н. Оніщенко // Право України. – 2009. – №10. – С.83.

5. Тертишник В. Верховенство права і закону / В. Тертишник // Право України. – 2010. – №6. – С.87.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.
2. Забарний Г.П. Основи держави і права: навч. посібник / Забарний Г.П., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К. - К.: Вид. Паливода А. В., 2001. – 240 с.
3. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підруч. / М.С. Кельман, О.Г. Мурошин, Н.Н. Хома. – 3-є вид., стер. – Л.: Новий світ - 2000, 2007. – 584 с.
4. Лившиц Р.З. Теория права: ученик – 2-е изд. – М.: Изд БЕК, 2001. – 224 с.
5. Общая теория государства и права. Академический курс: в 2-х т.; под ред. проф. М.Я. Марченко. – М.: Зерцало. – Т. 2. Теория права. 1998. – 640 с.
6. Основи правознавства України / за ред. проф. В.Л. Ортинського. – 2-е вид., доповнене і перероблене. – Львів: Орiona – Нова, 2006. – 368 с.
7. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
8. Морчук В.М. Основні поняття та категорії права: навч. посіб. для вузів / В.М. Морчук, Л.В. Ніколаєва. – К.: Істина, 2006. – 144 с.
9. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. – 6-е вид. – Харків: Консум, 2002. – 160 с.
10. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учеб. для юрид. вузов / А.Б. Венгеров. – 4-е изд., стереотип. – М.: Омега – Л., 2007. – 608 с.
11. Шпиталенко А.Г. Основи правознавства: навч. посіб. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – 5-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.
12. Скакун О.Ф. Юридический научно-практический словарь-справочник: основные термины и понятия / О.Ф. Скакун, Д.А. Бондаренко. – Х.: Эспада, 2007. – 488 с.

Семінар № 3 Правовідносини

ПЛАН

1. Правовідносини: поняття, ознаки, структура.
2. Підстави для виникнення, зміни і припинення правовідносин.
3. Правомірна поведінка. Поняття і види правопорушень.
4. Поняття і види юридичної відповідальності.
5. Поняття законності. Юридичні гарантії законності.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Правосуб'єктність фізичних осіб складається з:
 - а) правоздатності, дієздатності;
 - б) правоздатності, дієздатності, деліктоздатності;
 - в) правоздатності, деліктоздатності, тестаментоздатності;
 - г) прав, свобод.
2. Підберіть поняття до наведеного визначення: «Вид і міра належної поведінки зобов'язаної особи»:
 - а) об'єктивне право;
 - б) юридичний обов'язок;
 - в) правова відповідальність;
 - г) зобов'язання.
3. Яка з названих видів відповідальностей не є юридичною:
 - а) матеріальна;
 - б) конституційна;
 - в) політична;
 - г) дисциплінарна?
4. Види суб'єктів правовідносин:
 - а) фізичні особи, державні органи, нація чи народ, держава;
 - б) фізичні особи, колективні суб'єкти, нація чи народ, держава;
 - в) фізичні особи, підприємства, установи, організації, органи місцевого самоврядування, нація чи народ, держава;
 - г) фізичні особи, державні органи, органи місцевого самоврядування, народ, держава.
5. Суб'єктивне юридичне право складається з таких елементів:
 - а) право на власні та чужі дії;
 - б) право на власні дії та захист наданих державою можливостей;
 - в) право на власні дії;
 - г) право на власні дії; право на чужі дії; право на захист наданих державою можливостей.

II. Задачі

1. Підприємець Н., який орендував сільськогосподарські площі на території 10 га у селищі Яблунівка Таращанського району, після подання декларації за результатами року вирішив змінити напрям своєї діяльності та зайнятися продажем і ремонтом мисливської зброї, отримавши в перспективі ліцензію у відповідному департаменті МВС України.

З цією метою він проаналізував ринок, підготував бізнес-план щодо організації майбутнього бізнесу, вивчив чинне законодавство, що регулює даний тип відносин, визначився з місцем майбутнього розташування магазину та ремонтної майстерні.

Однак в планах Н. не все належним чином складалося із кошторисом на утримання висококваліфікованого персоналу, тому Н. вирішив, що буде доцільним для начала використовувати знання та досвід своєї дружини О. (в якості бухгалтера та менеджера підприємства), а також трьох своїх друзів - колишніх військових (в якості продавців-інструкторів та майстрів по ремонту зброї).

1. З ким у правовідносинах перебував Н. на момент планування нового бізнесу?

2. Якими галузями законодавства регулюються названі Вами правові відносини?

2. У своєму Посланні до Верховної Ради України від січня 2000 року Президент України Л.Д. Кучма зупинився на окремих напрямках та пріоритетах державної політики на період до 2004 року. Зокрема, було приділено увагу проблематиці прав та свобод людини і громадянина, гарантіям їх забезпечення у правовому просторі сучасної України. У Розділі II його доповіді є такі слова: «Свободи і права людини є невідчужуваними та непорушними. Вони належать людині від народження, водночас вони передбачають і її відповідальність перед собою, своєю сім'єю та суспільством. Відповідальність людини і громадянина є необхідною умовою та гарантією розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому».

1. Що Ви розумієте під відповідальністю з точки зору юридичної науки?

2. Як права і свободи можуть співвідноситися із заходами юридичної відповідальності?

3. Про яку відповідальність йдеться у запропонованому тексті доповіді?

3. В Австралії за неучасть у виборах установлена адміністративна відповідальність. Виборець, який не з'явиться для голосування на виборчу дільницю в день виборів, зобов'язаний сплатити штраф у розмірі 14 доларів. Якщо виборець не згідний з накладеним на нього стягненням, він має право звернутися до суду, проте, у разі, якщо суд відхилить його

скаргу, такий виборець зобов'язаний сплатити вже не 14, а 37 доларів штрафу. Якщо штраф не буде сплачений, правопорушника притягають до кримінальної відповідальності.

1. Висловіть своє ставлення до встановлення юридичної відповідальності за неучасть у виборах. Чи можна зобов'язувати до участі у виборах?

2. Наскільки існування такого обов'язку відповідає / не відповідає сучасним тенденціям розвитку прав людини? Відповіді обґрунтуйте.

4. Складіть словник основних понять та термінів з правовідносин.

III. Теми для доповідей

1. Законність, правопорядок, суспільний порядок і дисципліна.

2. Природа правомірної поведінки.

3. Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність фізичних осіб.

4. Правосуб'єктність юридичних осіб.

IV. Статті для реферування

1. Бугера О. Роль засобів масової інформації як одного з чинників профілактики протиправної поведінки неповнолітніх / О. Бугера // Право України. – 2005. – №4. – С. 92.

2. Головченко В. Правові механізми формування правосвідомості студентів / В. Головченко, А. Потьомкін // Право України. – 2006. – №4. – С. 100.

3. Горбунова Л. Історія дослідження ідеї та поняття законності / Л. Горбунова // Право України. – 2004. – № 2. – С.3.

4. Горбунова Л. Конституційні засади забезпечення законності у нормотворчості / Л. Горбунова // Право України. – 2004. – № 7. – С. 15.

5. Давидов Р. Питання теорії конституційних правовідносин / Р. Давидов, Ю. Данилюк // Право України. – 2006. – №1. – С. 16.

6. Красовська В. Ефективність дії правових стимулів та обмежень у механізмі правового регулювання / В. Красовська // Право України. – 2010. – №6. – С.182.

7. Крисюк Ю. Світоглядний смисл соціального порядку / Ю. Крисюк // Право України. – 2004. – №1. – С. 17.

8. Крисюк Ю. Соціальний і правовий порядок як реалізація ідеї права / Ю. Крисюк // Право України. – 2004. – №8. – С. 25.

9. Павлик Л. Розвиток правових відносин та міжнародної правової допомоги / Л. Павлик // Право України. – 2005. – №5. – С. 129.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.

2. Забарний Г.П. Основи держави і права: навч. Посібник / Забарний Г.П., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К. - К.: Вид. Паливода А. В., 2001. – 240 с.
3. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підруч. / М.С. Кельман, О.Г. Мурошин, Н.Н. Хома. – 3-є вид., стер. – Л.: Новий світ - 2000, 2007. – 584 с.
4. Лившиц Р.З. Теория права: ученик. – 2-е изд. – М.: Изд БЕК, 2001. – 224 с.
5. Общая теория государства и права. Академический курс: в 2-х т.; под ред. проф. М.Я. Марченко. – М.: Зерцало. – Т. 2. Теория права.1998. – 640 с.
6. Основи правознавства України / за ред. проф. В.Л. Ортинського, – 2-е вид., доповнене і перероблене. – Львів: Орiona – Нова, 2006. – 368 с.
- 7 Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
8. Морчук В.М. Основні поняття та категорії права: навч. посіб. для вузів / В.М. Морчук, Л.В. Ніколаєва. – К.: Істина, 2006. – 144 с.
9. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. – 6-е вид. – Харків: Консум, 2002. – 160 с.
10. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учеб. для юрид. вузов / А.Б. Венгеров. – 4-е изд., стереотип. – М.: Омега – Л., 2007. – 608 с.
11. Шпиталенко А.Г. Основи правознавства: навч. посіб. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – 5-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.
12. Скакун О.Ф. Юридический научно-практический словарь-справочник: основные термины и понятия / О.Ф. Скакун, Д.А. Бондаренко. – Х.: Эспада, 2007. – 488 с.

Семінар № 4 Конституційне право України

ПЛАН

1. Поняття, предмет, джерела та завдання конституційного права України.
2. Засади конституційного ладу в Україні.
3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина.
4. Організація державної влади.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Конституція України складається з:
 - а) 15 розділів;
 - б) преамбули й 15 розділів;
 - в) 16 розділів;
 - г) преамбули, 15 розділів, 161 статті.
2. Яка освіта в Україні є обов'язковою?
 - а) базова середня освіта;
 - б) базова вища освіта;
 - в) повна загальна середня освіта.
3. Особа, яка має подвійне громадянство, – це:
 - а) іноземець;
 - б) біженець;
 - в) апатрид;
 - г) біпатрид.
4. Мандат – це:
 - а) доручення;
 - б) довіреність;
 - в) розписка;
 - г) повірений.
5. Питання про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту ініціюється:
 - а) не менше 2/3 від конституційного складу Верховної Ради України;
 - б) більшістю від конституційного складу Верховної Ради України;
 - в) 1/3 від конституційного складу Верховної Ради України.

II. Задачі

1. Кандидат в депутати під час передвиборної кампанії був підданий заходам адміністративного стягнення, що накладаються у судовому порядку. Виникло питання, чи розповсюджується на цей випадок принцип

недоторканості кандидата в депутати? Яку відповідь повинен дати юрист, якщо він обслуговує Центральну виборчу комісію?

2. Мігель Крузейро, особа без громадянства, звернувся до дипломатичної служби України в Мексиці з проханням всиновити його сина 8 років з тим, щоб потім він став громадянином Мексики. В даний час син проживає в селі Ганте Київсько-Святошинського району Київської області з матір'ю.

Ви – представник комісії з питань громадянства при Президентові України. Якою повинна бути Ваша відповідь?

3. Вкажіть, до яких гілок влади належать названі органи:

- Верховна Рада України;
- Конституційний Суд України;
- Президент України;
- Кабінет Міністрів України;
- Вищий господарський суд України;
- Рада Міністрів АР Крим;
- Рада самоврядування мікрорайону;
- збори трудового колективу підприємства;
- Міністерство економіки України.

4. Складіть словник основних понять та термінів з конституційного права України.

III. Теми для доповідей

1. Державні символи України.
2. Державна мова в Україні. Конституційний статус мов національних меншин.
3. Що означає право кожного на свободу світогляду і віросповідання? Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації”.

IV. Статті для реферування

1. Авер'янов В. Організація виконавчої влади: необхідність усунення внутрішніх суперечностей / В. Авер'янов // Право України. – 2009. – №5. – С. 30.
2. Виконавча влада (Інтерв'ю акад. Ю. Битяка) / Ю. Битяк // Право України. – 2009. – №12. – С. 30.
3. До питання про владу (Інтерв'ю акад. В. Сіренка) / В. Сіренко // Право України. – 2009. – №11. – С. 26.
4. Законодавча влада в Україні(Інтерв'ю акад. І. Тимченка) / І. Тимченко // Право України. – 2009. – №11. – С. 81.
5. Інститут президента в Україні(Інтерв'ю С. Серьогіної) / С. Серьогіна // Право України. – 2009. – №12. – С. 6.
6. Конституційна реформа в Україні: здобутки та перспективи(Інтерв'ю акад. В. Тація) / В. Тацій // Право України. – 2009. – №11. – С. 6.
7. Місцеве самоврядування в Україні(Інтерв'ю акад. П. Любченка) /

- П. Любченко // Право України. – 2009. – №12. – С. 85.
8. Оніщук М. Категорія «референдна демократія» в конституційному праві України / М. Оніщук // Право України. – 2007. – №12. – С.3.
9. Петришин О. Народовладдя – основа демократичної, правової, соціальної держави / О. Петришин // Право України. – 2009. – №6. – С. 4.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Конституція Автономної республіки Крим. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 96 с.
2. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
3. Кириченко В.М. Правознавство: Курс лекцій: навч. посібник / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 240 с.
4. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс: навч. посіб. / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 328 с.
5. Дрожжина С.В. Правознавство: навч.посіб. / Дрожжина С.В., Одінцева О.О., Кондратьєва В.О. та ін. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
6. Шпиталенко А.Г. Основи правознавства: навч. посіб. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – 5-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.

Колоквіум № 1 Основні права та обов'язки громадян України

ПЛАН

1. Дайте визначення понять “людина”, “особа”, “громадянин”.
2. Розкрийте поняття “правовий статус особи” і “правовий статус громадянина” та спробуйте порівняти їх.
3. Які основні конституційні права громадян?
4. Як Україна забезпечує захист своїх громадян, їх законних прав та інтересів з різних напрямків (у соціальній, культурній, правоохоронній та ін. сферах) в Україні та за кордоном?
5. Які основні конституційні обов'язки громадян?
6. Хто підлягає призову на строкову військову службу? Який порядок здійснення призову?
7. Кому, в яких випадках та ким може даватися відстрочка від призову на дійсну строкову службу?
8. Який порядок проходження військової служби?
9. Чи передбачена законами України альтернативна (невійськова) служба?
10. Хто та за яких обставин може бути направлений на альтернативну службу?
11. Як ви розумієте поняття рівноправності громадян?
12. Як, на ваш погляд, забезпечується виконання принципу рівності громадян у нашій країні?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид і міру своєї поведінки з метою задоволення різнобічних матеріальних і духовних потреб, користування певними соціальними благами в межах, визначених законодавчими актами, – це:

- а) права людини;
- б) свободи людини;
- в) обов'язки людини;
- г) конституційно-правовий статус людини.

2. На основі якої концепції встановлений конституційний статус людини й громадянина в Конституції України:

- а) колективістської;
- б) традиційної;
- в) концепції рівності;
- г) ліберальної?

3. Права та свободи людини й громадянина, закріплені Конституцією України:

- а) є вичерпними;
- б) можуть бути відчужені особою за її бажанням;
- в) належать кожній особі;
- г) можуть бути звужені за змістом та обсягом.

4. Парламентський контроль за дотриманням конституційних прав та свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України здійснює:

- а) Президент України;
- б) Прем'єр-міністр України;
- в) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- г) народні депутати України.

5. Що із зазначеного відповідно до ст. 29 Конституції України не належить до права особи на свободу та особисту недоторканність:

- а) ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і лише на підставах та в порядку, установлених законом;
- б) кожний затриманий має право в будь-який час оскаржити в суді своє затримання;
- в) жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим обстеженням?

II. Завдання

1. Спираючись на свої знання з історії та відомості, що отримали з літературних та інших додаткових джерел, проаналізуйте стан забезпечення прав людини в нашій країні у різні періоди її історії.

2. Використавши знання з історії, згадайте, коли вперше з'явилося поняття прав людини? В яких відомих вам історичних документах закріплювалися права людини?

3. Розподіліть відомі вам права людини за певними категоріями (видами прав людини).

4. Спробуйте довести важливість права на гласність, на інформацію, свободу слова та переконань для кожної людини, для держави в цілому та її розвитку.

5. Висловіть свою думку щодо доцільності участі громадянина в політичному житті країни, в роботі громадських об'єднань, партій, рухів та профспілок.

III. Теми для доповідей

1. Рівність прав і можливостей жінки та чоловіка в суспільстві.
2. Порушення прав людини в історії України. (Використайте текст Закону України “Про реабілітацію жертв політичних репресій”).
3. Міжнародні організації, що займаються проблемами прав людини.

IV. Статті для реферування

1. Бородін І. Права та свободи громадян, їх класифікація, гарантії реалізації / І. Бородін // Право України. – 2001. – №12. – С.32.
2. Домбровська О. Зміст конституційного права на життя людини та громадянина / О. Домбровська // Право України. – 2002. – №5. – С.37.
3. Калініченко О. Політичні гарантії права людини на свободу світогляду і віросповідання та їх правове забезпечення за законодавством України / О. Калініченко // Право України. – 2009. – №10. – С. 132.
4. Карпачова Н. Міжнародні стандарти в галузі прав і свобод людини та проблеми їх реалізації в Україні / Н. Карпачова // Право України. – 2009. – №4. – С. 4.
5. Льошенко О. Імплементация Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в національну правову систему України / О. Льошенко // Право України. – 2009. – №6. – С. 76.
6. Аракелян М. Забезпечення конституційного права людини на захист прав і свобод судом / М. Аракелян // Право України. – 2006. – №3.
7. Мінюков А. Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження / А. Мінюков // Право України. – 2002. – №4. – С.61.
8. Оніщенко М. Захист прав і свобод людини в Україні / М. Оніщенко // Право України. – 2009. – №4. – С.47.
9. Рабинович П. Світовий маніфест гуманізму (до 60-річчя проголошення Загальної декларації прав людини) / П. Рабинович // Право України. – 2008. – №12. – С.23.
10. Сіренко В. Сучасний стан реалізації основних прав і свобод людини та громадянина в Україні / В. Сіренко // Право України. – 2009. – №4. – С. 22.
11. Скрипник О. Правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина в процесі реалізації державного управління / О. Скрипник // Право України. – 2007. – №4. – С.3.
12. Шаповал Т. Народний суверенітет та політичні права і свободи (питання співвідношення) / Т. Шаповал // Право України. – 2008. – №2. – С.9.

ЛІТЕРАТУРА

1. Годованець В.Ф. Конституційне право України: Конспект лекцій / В.Ф. Годованець. – К., 2000. – 216 с.
2. Конституційне право України / за ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Наукова думка, 2000. – 734 с.
4. Конституційне право України: підручник / за ред. Ю.М. Тодики. – К.: Ін Юре, 2002. – 544 с.
5. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної

- Ради. – 1996. – № 30. – С. 141.
6. Конституція України. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
7. Кравченко В.В. Конституційне право України.: навч. посіб. / В.В. Кравченко. – К.: Атіка, 2000. – 320 с.
8. Кравченко В.В. Конституційне право України: навч. посіб. – / В.В. Кравченко. – 4-е вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2006. – 568 с.
9. Мучник А.Г. Комментарий к Конституции Украины. / А.Г Мучник. – 2-е изд., исправ. и доп. – К.: Парламентское издательство, 2003. – Кн. 1. – 400 с.
10. Нор В. Конституція в запитаннях і відповідях. / В. Нор, П. Стецюк. – Л.-К.: Кальварія, Абрис, 1996. – 48 с.
11. Права і свободи громадян під захистом Конституційного Суду України: правові позиції сучасної доктрини конституційного правосуддя. – К.: Логос, 2005. – 136 с.
12. Тодика Ю.М. Конституція України - Основний Закон держави і суспільства: навч. посіб. / Ю.М. Тодика. – Х.: Факт, 2001. – 328 с.
13. Тодика Ю.М. Основы конституционного строя Украины / Ю.М. Тодика. – Х.: Факт, 2000. – 176 с.
14. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: підручник. / О.Ф. Фрицький. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 510 с.

Семінар № 5 Основи адміністративного права України

ПЛАН

1. Поняття, предмет і метод адміністративного права.
2. Поняття, сутність, принципи і функції державного управління.
3. Адміністративно-правові відносини.
4. Адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Адміністративна відповідальність настає після досягнення:
 - а) 14 років;
 - б) 16 років;
 - в) 18 років;
2. Граничний вік перебування на державній службі для жінок становить:
 - а) 50 років;
 - б) 60 років;
 - в) 65 років;
 - г) за законом граничний вік не встановлюється;
 - д) правильної відповіді немає.
3. Підставами для відставки державного службовця є:
 - а) досягнення граничного віку перебування на посаді;
 - б) принципова незгода з рішенням державного органу чи посадової особи;
 - в) етичні перешкоди для перебування на державній службі;
 - г) стан здоров'я, що перешкоджає виконанню державних повноважень;
 - д) державні службовці I та II категорії мають право подавати у відставку, не мотивуючи своє рішення.
4. Президент України має право видавати:
 - а) розпорядження;
 - б) постанови;
 - в) інструктивні листи;
 - г) укази;
 - д) накази.
5. Хто із зазначених осіб не належить до законних представників:
 - а) опікуни;
 - б) батьки;
 - в) усиновителі;

- г) адвокат;
- д) піклувальник.

II. Задачі

1. Дробот нецензурно висловлювався у громадському місці, образив лейтенанта міліції Руднева, за що його було затримано. Коли на нього склали акт, з'ясувалося, що Дробота вже притягували до адміністративної відповідальності за аналогічні порушення. Яку відповідальність понесе громадянин Дробот?

2. Президент України своїм указом призначив нового голову Державного митного комітету України, усунувши з цієї посади попереднього голову, а також відмовився підписати черговий закон, прийнятий ВРУ. Дайте правову оцінку цим діям Президента України.

3. Порівняйте форми державного управління.

4. Складіть словник основних термінів та понять з адміністративного права України.

III. Теми для доповідей

1. Види звернень громадян.
2. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.
3. Гармонізація законодавства України з міжнародними правовими системами.

IV. Статті для реферування

1. Гусаров С. Особливості адміністративної юрисдикції та реалізації відповідних повноважень органами державного управління і посадовими особами в Україні / С. Гусаров // Право України. – 2009. – № 2. – С. 80.
2. Запорожець І. Заходи адміністративного примусу в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності / І. Запорожець // Право України. – 2007. – № 4. – С. 26.
3. Коліушко І. Поняття адміністративної відповідальності та адміністративного правопорушення в сучасному українському праві / І. Коліушко, О. Банчук // Право України. – 2008. – № 4. – С. 31.
4. Коліушко І. Адміністративні суди: для захисту прав інтересів людини чи інтересів держави? / І. Коліушко, Р. Куйбіда // Право України. – 2007. – № 3. – С. 3.
5. Константний О. Окремі питання оскарження правових актів у порядку адміністративного судочинства / О. Константний // Право України. – 2008. – № 11. – С. 27.
6. Рябець К. Вплив рівня екологічної правосвідомості громадян на кількість адміністративних правопорушень / К. Рябець // Право України. – 2008. – № 10. – С. 44.
7. Співак М. Суб'єкти адміністративної відповідальності за порушення в галузі охорони здоров'я населення / М. Співак // Право України. – 2009. – № 4. – С. 79.

8. Фелик В. Особливості компетенції органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод громадян у провадженні в справах про адміністративні правопорушення / В. Фелик // Право України. – 2008. – № 12. – С. 59.
9. Шруб І. Прогалини у законодавчому регулюванні адміністративного судочинства / І. Шруб // Право України. – 2008. – № 6. – С. 57.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина: навч. посіб. / І.О.Іерусалімова, І.О. Іерусалімов, П.П. Павлик, Ж.В. Удовенко. – К.: Знання, 2007. – 223 с.
2. Беленчук І.А. Адміністративне право України: навчальний посібник. / І.А. Беленчук. – К.; А.С.К, 2004. – 176с.
3. Адміністративне право України: підручник. / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
4. Васильев А.С. Административное право Украины (общая часть): учебное пособие. / А.С. Васильев. – Х.: Консум, 2001. – 280 с.
5. Гладун З.С. Адміністративне право України: підручник. / З.С. Гладун. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2004. – 579 с.
6. Голосніченко І.П. Адміністративне право України: основні поняття. Навчальний посібник. / І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський, Н.І.Золотарьова / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора І.П. Голосніченка. – К.: ГАН, 2005. – 232 с.
7. Адміністративне право України: посібник. / Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Терещук В.О., Шкарупа В.К. – К.: КІВС, 2001. – 194 с.
8. Калюжний Р.А. Кодекс України про адміністративні правопорушення: за станом на 9 лист. 2009 р. Науково-практичний коментар. – 3-е вид., із змінами та доповненнями / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – К.: Всеукраїнська асоціація "Правова Єдність", 2010. – 684 с.
9. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.

Семінар № 6 Основи фінансового та банківського права України

ПЛАН

1. Фінансове право України: поняття, предмет і метод правового регулювання.
2. Бюджетний процес в Україні.
3. Поняття податку та його види. Система податків в Україні.
4. Правовий статус Національного банку України.
5. Правове регулювання банківської діяльності в Україні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Коли розпочинається бюджетний рік?
 - а) 1 січня;
 - б) 15 вересня;
 - в) з дня прийняття Закону „Про державний бюджет України на наступний рік”.
2. Які види податків і зборів (обов’язкових платежів) справляються на території України?
 - а) загальнодержавні;
 - б) регіональні;
 - в) міжрегіональні.
3. Секвестр – це:
 - а) пропорційне скорочення видатків (у випадку, якщо проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України не приймається Верховною Радою до прийняття законодавчого рішення з даного питання);
 - б) оперативне скорочення видатків (у випадку, якщо проект закону про Державний бюджет України не приймається Верховною Радою до прийняття законодавчого рішення з даного питання);
 - в) пропорційне збільшення видатків (у випадку, якщо проект закону про внесення змін до закону про Державний бюджет України не приймається Верховною Радою до прийняття законодавчого рішення з даного питання);
 - г) оперативне збільшення видатків (у випадку, якщо проект закону про Державний бюджет України не приймається Верховною Радою до прийняття законодавчого рішення з даного питання).
4. Платою фізичної особи за послуги, що надаються їй територіальною громадою на території якої така фізична особа має податкову адресу, є:

- а) комунальний платіж;
 - б) орендна плата;
 - в) місцевий збір;
 - г) податок з доходів фізичної особи.
5. Валютою України не є:
- а) монети, випущені НБУ;
 - б) монети із зображенням історичних подій та осіб, вироблені з банківських металів;
 - в) поношені банкноти;
 - г) чеки.

II. Задачі

1. У середині року на території України трапилась повінь. Для проведення аварійно-відновлювальних робіт з ліквідації наслідків стихійного лиха необхідно 100 млн грн. Поясніть, за рахунок яких джерел можуть бути профінансовані аварійно-відновлювальні роботи протягом року.

2. Громадянин А виграв у телевізійній вікторині, що проходила на одному з каналів українського телебачення. Чи підлягає цей виграш оподаткуванню?

3. Міський голова м. Запоріжжя уклав угоду з відомою будівельною організацією щодо реконструкції останнього доріг міста. Для фінансування витрат він запропонував міській раді взяти кредит в одній з кредитних установ міста-побратима в Німеччині.

Чи мають право органи місцевого самоврядування м. Запоріжжя на таке зовнішнє запозичення?

4. Складіть словник основних понять та термінів з фінансового права України.

III. Теми для доповідей

1. Державний борг України.
2. Грошова одиниця України та її історичний розвиток.

IV. Статті для реферування

1. Баланюк Л. Поняття та місце небанківської установи у фінансовій системі України / Л. Баланюк // Право України. – 2008. – №3. – С. 47.
2. Заблоцька О. Поняття та зміст бюджетної системи України / О. Заблоцька // Право України. – 2007. – №2. – С. 52.
3. Ковальчук А. Роль і місце фінансового права за ринкових умов / А. Ковальчук // Право України. – 2007. – №2. – С. 45.
4. Монаєнко А. Правовий зміст видатків як складової частини фінансової системи / А. Монаєнко // Право України. – 2008. – №9. – С. 69.
5. Монаєнко А. Фінансовий контроль і відповідальність вищих навчальних закладів за використанням фінансових ресурсів / А. Монаєнко // Право України. – 2009. – №8. – С. 112.

6. Нечай А. Державне регулювання фінансово-економічної кризи: можливо чи необхідно? / А. Нечай // Право України. – 2009. – №6. – С. 147.
7. Ославський М. Особливості здійснення фінансового контролю у процесі виконання Державного бюджету / М. Ославський // Право України. – 2007. – №6. – С. 57.
8. Ославський М. Особливості фінансового регулювання місцевих податків і зборів / М. Ославський // Право України. – 2007. – №11. – С. 77.
9. Скотар М. Банківське кредитування як об'єкт адміністративно-правового регулювання / М. Скотар // Право України. – 2007. – №12. – С. 32.
10. Чернадчук В. Передача права на здійснення видатків бюджету / В. Чернадчук // Право України. – 2008. – №7. – С. 58.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гетманцев Д.О. Банківське право України: навч. посіб. – / Д.О. Гетманцев, Н.Г. Шукліна. – К.: Центр учб. літ-ри, 2007. – 344 с.
2. Орлюк О.П. Банківське право: навч. посіб. / О.П. Орлюк. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
3. Кучерявенко Н.П. Налоговое право Украины: (вопросы и ответы) / Н.П. Кучерявенко. – Х.: ООО «Одиссей», 2007. – 144 с.
4. Нечай А.А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків: моногр. / А.А. Нечай. – 2-е вид., стер. – Чернівці: Рута, 2006. – 264 с.
5. Воронова Л.К. Фінансове право України: підруч. / Л.К. Воронова. – К.: Прецедент; Моя кн., 2006. – 448 с.
6. Понікаров В.Д. Фінансове право: навч. посіб. / В.Д. Понікаров, І.В. Ялдин, В.В. Назаренко. – 2-е вид., стер. – Х.: В.Д. «ІНЖЕК», 2006. – 200 с.
7. Зюнокін А.Г. Фінансове право: навч. посіб. / А.Г. Зюнокін. – 4-е вид., допов. – К., 2007. – 568 с.

Семінар № 7 Основи цивільного права України

ПЛАН

1. Право власності. Форми власності. Суб'єкти правовласності України.
2. Зобов'язальне право.
 - 2.1. Система зобов'язального права.
 - 2.2. Суб'єкти та об'єкти зобов'язань.
 - 2.3. Підстави виникнення і припинення зобов'язань.
3. Поняття цивільної угоди та цивільного договору.
 - 3.1. Договори купівлі-продажу.
 - 3.2. Договір майнового найму.
 - 3.3. Договір позики.
4. Поняття спадщини.
 - 4.1. Спадкування за законом і за заповітом.
 - 4.2. Перша та друга черги спадкоємців.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Суб'єктами цивільних правовідносин є:
 - а) підприємці;
 - б) держава;
 - в) державні органи;
 - г) юридичні особи;
 - д) фізичні особи;
 - е) правоохоронні органи;
 - ж) судові органи;
 - з) громадяни.
2. Повна цивільна дієздатність особи настає з:
 - а) народження;
 - б) 16 років;
 - в) з моменту укладення шлюбу;
 - г) з 14 років;
 - д) з моменту досягнення повноліття;
 - е) по досягненню 18 років.
3. Сервітут – це право :
 - а) користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб;
 - б) користування чужою земельною ділянкою для забудови;
 - в) користування чужим майном;
 - г) володіння чужим нерухомим майном.
4. Строк чинності майнових прав автора твору складає:

Методичні вказівки до самостійної роботи з «Правознавства»

- а) 50 років;
- б) 70 років;
- в) протягом усього життя автора об'єкта права інтелектуальної власності;
- г) протягом усього життя автора і 70 років після його смерті.

5. Що з наведеного не є договором:

- а) заповіт;
- б) кредит;
- в) підряд;
- г) дарування.

II. Задачі

1. 15 серпня 2008 р. у газеті „Вістря” опублікована стаття громадянина Яковенка, яка має назву „Широкий розмах підприємця”. Викладені в статті факти не відповідають дійсності. Зокрема, у ній говориться, що громадянин Степенко займався діяльністю, пов'язаною із вивезенням кольорових металів за межі України. Степенко відразу звернувся з листом до редакції газети „Вістря” та автора статті, в якому спростовує факти, подані у публікації. Однак редакція газети та автор статті на прохання Степенка спростувати факти, що не відповідають дійсності й ганьблять його ділову репутацію, не зреагували і навіть не вибачились.

Як громадянин Степенко може захистити свою честь, гідність та ділову репутацію? Як би Ви вчинили, опинившись у подібній ситуації?

2. Климов, зловживаючи спиртними напоями, усю заробітну плату витрачав на їх придбання. Сім'я Климова через це опинилася у скрутному матеріальному становищі: його дружина не працювала, виховувала двох малолітніх дочок. Вона звернулася із заявою до суду про обмеження свого чоловіка у дієздатності, щоб мати можливість отримувати його заробітну плату самостійно.

Яке рішення винесе суд? Які правові наслідки обмеження дієздатності фізичної особи?

3. Порівняйте заставу і завдаток як способи забезпечення виконання зобов'язань.

4. Складіть словник основних понять та термінів з цивільного права України.

III. Теми для доповідей.

1. Авторське право та його захист.
2. Обсяг дієздатності малолітніх та неповнолітніх осіб.
3. Особливості права власності неповнолітніх.
4. Правові засади підприємницької діяльності в Україні.

IV. Статті для реферування.

1. Галянич М. Особисте немайнове право на житло (цивільно-правовий

- аспект) / М. Галянич // Право України. – 2007. – №5. – С. 32.
2. Гусак М. Нікчемні та оспорювані правовідносини: регулювання за Цивільним Кодексом України / Гусак М., Данішевська В., Попов Ю. // Право України. – 2009. – №6. – С. 114.
 3. Зверєва О. Освіта споживача – важливе державне завдання / О. Зверєва // Право України. – 2008. – №6. – С. 19.
 4. Луць В. Тенденції розвитку договірного права України в сучасних умовах / В. Луць // Право України. – 2009. – №8. – С. 8.
 5. Мороз М. Захист прав орендаря на орендоване майно / М. Мороз // Право України. – 2009. – №2. – С. 88.
 6. Породько В. Межі та обмеження суб'єктивних цивільних прав громадян: розмежування понять / В. Породько // Право України. – 2009. – №7. – С. 118.
 7. Стефанчук Р. Шляхи реформування цивільного законодавства: погляд на Захід та Схід / Р. Стефанчук // Право України. – 2009. – №8. – С. 53.
 8. Федюк Л. Взаємозв'язки особистих немайнових прав у цивільному праві України / Л. Федюк // Право України. – 2008. – №2. – С. 53.
 9. Шевченко Я. Поняття приватного права як ядра правопорядку, заснованого на ринковій організації економіки / Я. Шевченко // Право України. – 2009. – №8. – С. 4.
 10. Ярошевська Т. Договір про гідну винагороду за створений службовий винахід / Т. Ярошевська // Право України. – 2007. – №6. – С. 101.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.
2. Законодавство України про захист прав споживачів // Право і практика. – 2008. – №8. (бер.). – 311 с.
3. Бек Ю.Б. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. Ю.Б. Бек, Й.Г. Богдан та ін. – К.: Істина, 2004. – 975 с.
4. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
5. Панікаров В.Д. Цивільне право України. / В.Д. Панікаров, С.М. Попова. – К.: Центр учб. літ-ри, 2007. – 196 с.
6. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс: навч. посіб. / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 328 с.
7. Харитонов Е.О. Гражданское право Украины: учебник. / Харитонов Е.О., Старцев А.В., Харитонова Е.И. – 4-е изд. – Х.: Одиссей, 2008. – 920 с.

Семінар № 8 Трудове право України

ПЛАН

1. Ділова гра „Прийняття на роботу”

Кілька студентів заздалегідь добровільно готують наступні ролі:

а) з боку підприємства:

- керівник підприємства;
- начальник відділу кадрів;

б) працівники, що влаштовуються на роботу:

- у віці 15 років, що влаштовується у вільний від навчання час;
- випускник школи (17 років), що вперше влаштовується на роботу;
- інженер, який переходить на нове місце роботи;
- робітник, що повернувся з лав Збройних Сил.

Бажано також підготувати картки з назвами документів, які потрібні для вступу на роботу, а також таких, що їх не повинні вимагати під час укладення трудового договору.

Після розподілу ролей студентам пропонується відібрати з числа запропонованих документи, що потрібні їм для укладення трудової угоди (враховуючи обрану ними роль). Після підбору документів студент повинен провести переговори з «керівником підприємства», під час яких визначити необхідні та додаткові умови трудової угоди (місце роботи, посада та кваліфікація, питання оплати праці, початок роботи тощо), враховуючи КЗпП України до відповідних категорій працівників.

Наступний епізод гри пов'язаний з роботою «начальника відділу кадрів», який повинен перевірити «документи», що будуть йому подані, та прокоментувати їх комплексність і правильність відбору. Крім того, він повинен провести юридичне оформлення прийняття на роботу – запропонувати написати заяву та підготувати наказ про прийом на роботу.

Студенти, які не отримали ролей, повинні слідкувати за діями учасників гри і після закінчення епізоду або гри в цілому вказати на помічені в діях кожного учасника помилки.

2. Робочий час і час відпочинку.

3. Правила внутрішнього трудового розпорядку.

4. Види дисциплінарних стягнень. Порядок накладення і зняття стягнень.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Які відомості не повинні записуватися у трудову книжку працівника?

- а) про посади, які він займає;
 - б) про заохочення, які застосовуються до працівника;
 - в) про стягнення, що накладаються на працівника;
 - г) про причини звільнення з роботи.
2. Індивідуальні трудові спори розглядаються:
- а) комісіями по трудовим спорам;
 - б) районними (міськими) судами;
 - в) профспілковою комісією.
3. Випробувальний строк:
- а) не може бути меншим, ніж 3 місяці;
 - б) не може перевищувати трьох місяців, а в окремих випадках за погодженням з профкомом – шести місяців;
 - в) для працівників не може перевищувати одного місяця;
 - г) за погодженням з працівником строк може бути й більшим, ніж встановлено законодавством.
4. Видами робочого часу є:
- а) нормальний робочий час;
 - б) подовжений робочий час;
 - в) скорочений робочий час;
 - г) повний робочий час.
5. Прогулом вважається:
- а) невихід на роботу без поважних причин протягом усього робочого дня (зміни).
 - б) поява на роботі у нетверезому стані;
 - в) відсутність на роботі більше трьох годин протягом робочого дня без поважних причин;
 - г) відсутність на роботі більше трьох годин протягом робочого дня з будь-якої причини без дозволу власника.

II. Задачі

1. Сімнадцятирічний Ігор Назаров після закінчення одинадцятого класу працював на заводі токарем. Але через три місяці на підприємстві почалося скорочення працівників, за згодою профспілкового комітету хлопця було звільнено з роботи. Чи відповідають дії адміністрації вимогам закону?

2. 5 січня 2009 р. Столяренко запізнилася на 40 хвилин на роботу, за що їй було оголошено догану. 1 лютого 2010 р. вона була відсутня протягом двох годин на робочому місці, за що 2 лютого була звільнена за п. 3 ст. 40 КЗпП України (систематичне невиконання працівником без поважних причин своїх трудових обов'язків). Столяренко не погоджувалася зі звільненням, мотивуючи тим, що 1 лютого 2010 р. вона була відсутня за сімейними обставинами. В якому порядку повинен бути вирішений трудовий спір? Чи підлягає Столяренко поновленню на роботі?

3. Порівняйте трудовий договір та трудовий контракт.

4. Складіть словник основних понять та термінів з трудового права України.

III. Теми для доповідей.

1. Право на труд та його гарантії в Україні.

2. Порядок розгляду індивідуальних та колективних трудових спорів.

3. Особливості прийняття на роботу неповнолітніх.

4. Юридичні особливості припинення трудового договору.

IV. Статті для реферування.

1. Воронін Я. Проблеми регулювання правових відносин між працівником та роботодавцем, які виникають внаслідок створення службового винаходу / Я. Воронін // Право України. – 2009. – №5. – С. 107.

2. Заржицький О. Склад трудових процесуальних правовідносин / О. Заржицький, О. Литвин // Право України. – 2007. – №8. – С. 54.

3. Іоннікова І. Правові гарантії при вивільненні працівників: шлях до вдосконалення / І. Іоннікова // Право України. – 2007. – №2. – С. 73.

4. Пазенок А. Сутність та способи реалізації права на страйк: вітчизняний та світовий досвід / А. Пазенок // Право України. – 2009. – №2. – С. 68.

5. Пазенок А. Щодо питання про дискримінацію жінок у трудовій сфері / А. Пазенок // Право України. – 2009. – №4. – С. 147.

6. Процевський О. Окремі питання захисту права на заробітну плату в судовому порядку / О. Процевський // Право України. – 2008. – №2. – С. 64.

7. Трунова Г. Уповноважені трудовим колективом органи як суб'єкти соціального партнерства / Г. Трунова // Право України. – 2007. – №9. – С. 50.

8. Шульженко І. Диференціація правового регулювання праці за статевою ознакою / І. Шульженко // Право України. – 2007. – №4. – С. 71.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підручник / Н.Б. Болотіна. – 4-е вид., стер. – К.: Вікар, 2006. – 725 с.

2. Кодекс законів про працю України: науково-практичний коментар. – Харків: Консум, 2003. – 832 с.

3. Трудове право України: навчальний посібник / за ред П.Д Пилипенка. – К.: Істина, 2005. – 208 с.

4. Бойко М.Д. Трудове право України: навч. посіб. / М.Д. Бойко. – 2-е вид., допов. і переробл. – К.: Атіка, 2008. – 316 с.

5. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підручник / за ред.

Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2001. – 559 с.

Семінар № 9 Кримінальне право України

ПЛАН

1. Поняття, предмет, джерела та завдання кримінального права України.
2. Поняття та склад злочину, характеристика його елементів.
3. Система злочинів за кримінальним законодавством.
4. Поняття кримінальної відповідальності та її підстави.
5. Поняття та види покарань.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Обов'язковими ознаками злочину є:
 - а) суспільна небезпечність;
 - б) протикарність;
 - в) малозначність.
2. Види складів злочинів за конструкцією:
 - а) основний, кваліфікований, матеріальний;
 - б) матеріальний, нематеріальний, формальний;
 - в) матеріальний, формальний, усічений;
 - г) простий, складений, складний.
3. З якого віку настає кримінальна відповідальність за загальним правилом?
 - а) з 14 років;
 - б) з 16 років;
 - в) з 18 років;
 - г) залежить від ступеня тяжкості злочину.
4. У стані необхідної оборони можна захистити:
 - а) лише свої інтереси;
 - б) свої інтереси та інтереси інших осіб;
 - в) суспільні та державні інтереси;
 - г) свої інтереси, інтереси інших осіб, а також суспільні та державні інтереси.
5. Особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності:
 - а) тільки судом;
 - б) органами дізнання, слідства, прокуратури, рішенням суду;
 - в) якщо внаслідок зміни обстановки вчинене діяння втратило характер суспільно небезпечного або ця особа перестала бути суспільно небезпечною.

II. Задачі

1. Група молоді поблизу готелю «Ялта» протягом тривалого часу порушувала громадський порядок. Було завдано побої чоловіку, який зробив зауваження. Під час припинення цих дій нарядом міліції, що прибув за викликом, нетверезий юнак В. кинув під ноги співробітникам бойову гранату із зірваною чекою. Здавалося, ще мить і станеться непоправне. Але співробітник міліції влучним ударом ноги відкинув гранату у безпечне місце, де вона і вибухнула, не завдавши нікому шкоди.

Чи вчинено злочин, якщо так, то який саме, ким? Чи є обтяжуючі або пом'якшуючі обставини?

2. Глушко вчинив розпусні дії щодо особи, яка не досягла 16 років. Під час попереднього слідства було встановлено, що Глушко має тяжке психічне захворювання (шизофренію) і перебуває на обліку в психічному диспансері.

Чи достатньо цієї обставини для визнання Глушко неосудним?

3. Порівняйте амністію та помилування.

4. Складіть словник основних термінів та понять кримінального права України.

III. Теми для доповідей.

1. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, визнаних винними у скоєнні злочину.

2. Види примусових заходів медичного характеру.

3. Правові наслідки судимості.

IV. Статті для реферування.

1. Бугера О. Проблеми використання засобів масової інформації для запобігання злочинності неповнолітніх / О. Бугера // Право України. – 2007. – №4. – С. 115.

2. Денисова Т. Запобігання злочинам як одна з пріоритетних функцій кримінального покарання / Т. Денисова // Право України. – 2009. – №7. – С. 66.

3. Дмитрук М. «Мертві норми» КК України: спроба наукового пояснення поняття та причини виникнення / М. Дмитрук // Право України. – 2010. – №6. – С. 226.

4. Коваленко В. Сучасна масова комунікація: носій добра чи криміногенний фактор? / В. Коваленко // Право України. – 2008. – №4. – С. 84.

5. Лобойко Н. Новий Кримінально-процесуальний кодекс України: яку музику виконують його розробники? / Н. Лобойко // Право України. – 2008. – №12. – С. 92.

6. Ніколаєнко Н. Деякі аспекти вдосконалення кримінально-процесуального законодавства України / Н. Ніколаєнко // Право України. – 2009. – №9. – С. 88.

7. Павлишин А. Ціль сучасного кримінального процесу України /

А. Павлишин // Право України. – 2009. – №2. – С. 134.

8. Сапожнікова О. Особливості вікового критерію кримінальної відповідальності / О. Сапожнікова // Право України. – 2009. – №7. – С. 158.

9. Ткаченко В. Вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб як форма співучасті / В. Ткаченко // Право України. – 2007. – №6. – С. 115.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уголовный кодекс Украины: науч.-практ. comment. / Е.Н. Алиева, А.П. Бобий, Л.К. Гаврильченко и др.; отв. ред. Е.Л. Стрельцов. – 5-е изд. – Х.: ООО «Одиссей», 2008. – 470 с.

2. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. / [авт.-упоряд. П.В. Хряпінський]. – Суми: Університетська книга, 2009. – 687с.

2. Уголовно-процессуальный кодекс Украины: науч.- практ. comment. / В.Т. Маляренко, Ю.П. Алентин, Е.Н. Гидулянова и др.; под общ. ред. В.Т. Маляренко, Ю.П. Аленина. – Х.: Одиссей, 2003. – 960 с.

3. Шпиталенко А.Г. Основи правознавства: навч. посіб. – 5-е вид. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.

4. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина. / П.Л. Фріс. – К.: Атіка, 2004. – 488 с.

5. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.

6. Правознавство: навч. посіб. / С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєва та ін.; за ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2006. – 350 с.

Семінар № 10 Основи сімейного права України

ПЛАН

1. Поняття, джерела та завдання сімейного права України.
2. Поняття шлюбу, умови і порядок його укладення.
3. Підстави і порядок розірвання шлюбу. Недійсність шлюбу.
4. Особисті та майнові права подружжя.
5. Особисті права та обов'язки батьків і дітей.
6. Встановлення опіки і піклування. Права та обов'язки опікунів та піклувальників.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Коли реєструється шлюб?
 - а) безпосередньо після звернення із заявою про реєстрацію до органу РАГС;
 - б) через 2 тижні після подання заяви;
 - в) через 1 місяць після подання заяви;
 - г) через 3 місяці після подання заяви.
2. Кожний з подружжя вільний у виборі:
 - а) встановлення правового режиму майна подружжя;
 - б) професії;
 - в) методів виховання дитини.
3. Кого можна вважати зарученими:
 - а) подружжя;
 - б) осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу;
 - в) осіб, які кохають один одного.
4. Опіка може бути встановлена над:
 - а) дитиною, яка не досягла 14 років;
 - б) особою, яка за станом здоров'я не може захищати свої права;
 - в) особою, визнаною судом недієздатною.
5. Для усиновлення дитини згода батьків подається:
 - а) усно;
 - б) письмово;
 - в) у письмовій нотаріально посвідченій формі.

II. Задачі

1. 20-ти річний Антон повідомив батьків, що має намір укласти шлюб з Ольгою. Батьки заперечили, мотивуючи тим, що Ольга молода, до того ж, лише півроку тому отримала паспорт.

Чи можуть Антон та Ольга, незважаючи на вік, згідно законодавства, офіційно укласти шлюб? Які юридичні дії необхідно виконати Антону та Ользі для укладення шлюбу?

2. Шлюб визнаний судом недійсним, оскільки при вступі у шлюб Філоненко приховав від дружини, що він перебуває у зареєстрованому шлюбі з іншою жінкою. Філоненко звернувся з позовом про розподіл майна, вимагаючи собі більшу частину речей і мотивуючи це тим, що він отримував добру заробітну плату, а дружина тільки поралась удома.

Як буде вирішено справу? Які права у добросовісного подружжя у випадках визнання шлюбу недійсним?

3. Дайте загальну характеристику новому сімейному кодексу України.

4. Складіть словник основних понять та термінів з сімейного права України.

III. Теми для доповідей.

1. Законодавство України про шлюб і сім'ю.
2. Проблеми сім'ї в сучасній Україні.
3. Аліментні обов'язки батьків і дітей та інших членів сім'ї і родичів.

IV. Статті для реферування.

1. Антошкіна В. Договори довічного утримання за участю подружжя / В. Антошкіна // Право України . – 2008. – №1. – С. 119.
2. Липець Л. Особисті немайнові відносини подружжя як можливий об'єкт шлюбного договору / Л. Липець // Право України . – 2009. – №1. – С. 130.
3. Лисенко Х. Право дитини, позбавленої батьківського піклування, на особливий захист і допомогу держави: міжнародно-правовий аспект / Х. Лисенко // Право України . – 2008. – №6. – С. 9.
4. Москалюк В. Щодо поняття «відмова від дитини» та суміжних понять у Сімейному кодексі України / В. Москалюк // Право України . – 2008. – №5. – С. 78.
5. Оловченко В. Правові засади виховання та захисту прав дитини / В. Оловченко // Право України . – 2008. – №5. – С. 88.
6. Райчук А. Основні сучасні тенденції розвитку законодавства розвинених країн у сфері припинення шлюбу / А. Райчук // Право України . – 2008. – №9. – С. 113.
7. Чеханюк Л. Вдосконалення законодавства України щодо захисту жертв насильства у сім'ї / Л. Чеханюк // Право України . – 2007. – №6. – С. 119.
8. Ясенюк М. Режим окремого проживання подружжя – новий вид справ у окремому провадженні / М. Ясенюк // Право України . – 2008. – №6. – С. 114.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова В. І. Сімейне право України / В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.
2. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / І.В. Жилінкова, Н.А. Д'ячков, В.К. Антошкін, І.В. Жилінкова. – К.: Світлофор, 2008. – 855 с.
3. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
4. Правознавство: навч. посіб. / С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєва та ін.; за ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
5. Цивільне та сімейне право України: підруч. / за ред. Є. О. Харитонова. – К.: Правова єдність, 2009. – 968 с.
6. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 200 с.
7. Шпиталенко А.Г. Основи правознавства: навч. посіб. – 5-е вид. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.

Семінар № 11 Правоохоронна та правозахисна діяльність в Україні

ПЛАН

1. Поняття правоохоронного органу та правоохоронної діяльності.
2. Поняття судової та правозахисної діяльності.
3. Судова система України. Статус суддів.
4. Правоохоронні органи України:
 - 1) прокуратура України;
 - 2) органи внутрішніх справ України.
5. Правозахисні органи України:
 - 1) уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
 - 2) юстиція України;
 - 3) нотаріат в Україні;
 - 4) адвокатура в Україні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Чи рівні права мають прокурор і адвокат у судовому процесі:
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) лише в деяких випадках;
 - г) у них взагалі прав немає, а є виключно службові обов'язки.
2. Прокурор може дати санкцію на арешт підозрюваного:
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) може лише у випадку невідкладності;
 - г) виключно за умисне вчинення особливо тяжких злочинів або таких, що викликають суспільний резонанс.
3. Характерні ознаки правоохоронної діяльності:
 - а) правоохоронна діяльність має владний характер, який виявляється в захисті певних суспільних відносин уповноваженими органами;
 - б) правоохоронна діяльність здійснюється не в будь-який спосіб, а лише із застосуванням юридичних заходів впливу до правопорушників;
 - в) правоохоронна діяльність має правозастосовчий характер рішень, що приймаються, її особливість полягає не у встановленні нових норм права, а в застосуванні чинних норм;
 - г) реалізація правоохоронної діяльності покладається на спеціально вповноважені органи, які комплектуються

відповідним чином підготовленими службовцями, в основному юристами, а для здійснення цієї діяльності держава надає відповідні матеріальні ресурси.

4. Функції правоохоронної діяльності:

- а) правосуддя та прокурорський нагляд;
- б) досудове розслідування кримінальних справ та охорона суспільного порядку й безпеки громадян;
- в) захист у кримінальних справах і надання різноманітної юридичної допомоги (представництво, консультації);
- г) все вищезазначене без винятків.

5. Завдання судової влади в демократичній країні полягають:

- а) у захисті прав, волі і законних інтересів людини, громадянина та держави;
- б) у забезпеченні законності в діяльності органів законодавчої та виконавчої влади;
- в) у зміцненні правопорядку;
- г) все вищезазначене без винятків.

II. Задачі

1. Суддя під час розгляду кримінальної справи виносить обвинувальний вирок щодо підсудного Х. Підсудний Х. перебуває в слідчому ізоляторі. Він не визнавав свої провини й не згоден з таким судовим рішенням.

Які процесуальні дії і в який період часу повинен здійснити адвокат-захисник підсудного Х.?

2. Слідчий затримав громадянина Ц. за підозрою у скоєнні злочину й склав відповідний протокол. Громадянин Ц. добу провів у камері райвідділу міліції, після чого слідчий викликав його на допит. У першому допиті не брав участі адвокат, хоча підозрюваний наполягав на його виклику.

Чи було порушене право на захист і як воно має бути в таких випадках відновлене?

3. Прокурор Н. з метою перевірки затребував кримінальну справу № ХХХ, яка знаходиться в провадженні слідчого районного відділу внутрішніх справ П. Під час вивчення цієї справи прокурор виявив певні порушення закону в ході розслідування, тому скасував окремі процесуальні документи, прийняті цим слідчим, і направив йому цю справу з письмовими вказівками для подальшого розслідування. Слідчий П., отримавши справу й ознайомившись з указівками прокурора, не погодився з ними, тому що побачив в них певну зацікавленість прокурора.

Які дії слідчого П. і прокурора Н. у такому випадку?

4. Складіть словник основних понять та термінів з судових та правоохоронних органів України.

III. Теми для доповідей.

1. Реформування конституційних засад судової системи.
2. Напрями реформування органів внутрішніх справ.
3. Правозахисна функція прокуратури.

IV. Статті для реферування.

1. Вітик І. Щодо окремих правових аспектів реформування правосуб'єктності Служби безпеки України / І. Вітик, В. Костюк // Право України. – 2009. – № 12. – С.218.
2. Єфименко Л. Реформа нотаріату – виклики сьогодення / Л. Єфименко // Право України. – 2008. – №8. – С.110.
3. Ківалов С. Судова реформа: потрібні рішучі дії / С. Ківалов // Дзеркало тижня / Влада. – 2010. – № 13 (793).
4. Мірошниченко С. Євро інтеграційні кроки української прокуратури: погляд на проблему / С. Мірошниченко // Право України. – 2008. – №5. – С.73.
5. Москвич Л. На шляху до реформування конституційних засад судової системи / Л. Москвич // Право України. – 2009. – № 10. – С.96.
6. Попович Є. Напрями удосконалення правового забезпечення діяльності прокуратури України / Є. Попович // Право України. – 2009. – № 6. – С.161.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва А.С. Судові та правоохоронні органи України: учб. посіб. / А.С. Васильєва. - 2-е вид. – Х.: Одісей, 2003. – 320 с.
2. Іванов В.В. Прокурорський нагляд і органи прокуратури: історія виникнення й етапи розвитку прокуратури / В.В. Іванов. – Х.: Одісей, 2003. – 162 с.
3. Кривенко В.В. Демократизація судової влади в Україні (деякі теоретичні аспекти) / В.В. Кривенко // Адвокат. – 2005. – № 6. – С. 11-16.
4. Онопенко В.П. Види та зміст правоохоронних функцій держави / В.П. Онопенко // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 11. – С.66-68.
5. Організація судових та правоохоронних органів / за ред. І.С. Марочкіна, Н.В. Сібільова, О.М. Толочка. – Харків: Право, 2000. – 272 с.
6. Півненко В. Правоохоронна система України: визначення і функціонування / В. Півненко // Вісник прокуратури. – 2003. – № 2 (20). – С. 39-45.
7. Радзієвська Л.К. Нотаріат в Україні: навчальний посібник / Л.К. Радзієвська, С.Г. Пасічник. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 105 с.

Семінар № 12 Основи житлового законодавства України

ПЛАН

1. Житлове право України як галузь законодавства.
2. Суб'єкти житлових правовідносин та їх правове становище.
3. Житловий фонд України як об'єкт житлових правовідносин.
4. Правове забезпечення приватизації житлового фонду.
5. Відповідальність за порушення житлового законодавства.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. У Житловому кодексі закріплено:
 - а) право громадян на особисте життя;
 - б) конституційне право громадян на житло;
 - в) право на недоторканність житла;
 - г) конституційне право громадян на таємницю приватного життя.
2. До форм реалізації конституційного права громадян на житло не належить:
 - а) індивідуальне будівництво;
 - б) оренда житла;
 - в) одержання житла безкоштовно;
 - г) придбання житла за свої кошти.
3. У першу чергу жили приміщення надаються:
 - а) особам, які хворіють на тяжкі форми деяких хронічних хвороб;
 - б) інвалідам Великої Вітчизняної війни;
 - в) дітям-інвалідам;
 - г) пенсіонерам.
4. Предметом договору найму жилого приміщення є:
 - а) окрема квартира;
 - б) кімната в гуртожитку;
 - в) частина кімнати;
 - г) кухня.
5. Наймач житла має право:
 - а) розірвати договір;
 - б) переобладнати житло;
 - в) продати житло;
 - г) подарувати житло.

II. Задачі

1. Вироком Дніпровського міського суду від 10 червня 1995 р.

Ващенко М.М. був засуджений за ч. 2 ст. 82 КК України до 4-х років позбавлення волі. Ухвалою судової колегії з кримінальних справ Запорізького обласного суду від 15 лютого 1996 р. цей вирок стосовно Ващенко М.М. було скасовано.

Внаслідок незаконного засудження Ващенко М.М. втратив право на користування однокімнатною квартирою, яка йому була надана за рішенням виконкому Дніпровської міської ради від 9 січня 1985 р.

При зверненні до Дніпровської міської ради із заявою про повернення йому житлового приміщення, яке він займав раніше, йому в цьому було відмовлено, оскільки це приміщення надано іншій особі, натомість йому запропоновано інше житлове приміщення, з чим він не згоден.

Що повинен зробити Ващенко М.М., щоб повернути право на користування житловим приміщенням, яке він втратив внаслідок незаконного засудження?

Які документи повинен подати Ващенко М.М.

2. 1996 р. громадянин Романюк Р. К. здійснив обмін своєї квартири площею 30 м² на квартиру площею 20 м² з метою переїзду в інший район міста. 1998 р. він звернувся до міськвиконкому із заявою про постановку його на облік потребуючих поліпшення житлових умов, оскільки він одружився, і вони з дружиною забезпечені жилою площею нижчою від рівня, що визначається законодавством.

Міськвиконком відмовив Романюку Р. К. у його проханні.

Які підстави могли бути для цього?

3. Громадянин Прокопик П. К. звернувся до адміністрації підприємства, на якому він працював, із заявою про взяття його на облік потребуючих поліпшення житлових умов. Адміністрація відмовила Прокопику у його проханні, мотивуючи відмову тим, що на підприємстві не створено відповідної комісії по обліку працівників, що потребують поліпшення житлових умов, і він не є членом профспілки.

Наскільки правомірною можна вважати таку відмову?

4. Складіть словник основних понять та термінів з житлового права України.

III. Теми для доповідей.

1. Захист житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
2. Соціальне та доступне житло: завдання для влади.
3. Іпотека молодим сім'ям. Що таке програма «Молодій сім'ї – доступне житло»?
4. Аналіз змін та доповнень розділів Житлового кодексу України, прийнятого в 1983 р., за роки незалежності України.

IV. Статті для реферування.

1. Аврамова О. Конфіскація і реквізиція з точки зору житлового права // Право України. – 2003. – №5. – С. 103.
2. Аврамова О. Місце житлового права в системі права України // Право України. – 2001. – №7. – С. 96.
3. Галянтич М., Коваленко Г. Реприватизація житла: правові колізії // Право України. – 2000. – №7. – С.77.
4. Галянтич М., Коваленко Г. Щодо строків приватизації житла // Право України. – 2000. – №3. – С.74.
5. Косінов С. Особливості правових норм, що забезпечують захист прав споживачів за договором купівлі-продажу // Право України. – 1999. – №1. – С.92.
6. Левик А., Яворська О. Межі здійснення права приватної власності на житло: проблеми і перспективи // Право України. – 2001. – №9. – С.69.
7. Левик А., Яворська О. Приватизація житла потребує законодавчого вирішення // Право України. – 2000. – №11. – С.99.
8. Мічурін Є. Особливості правового режиму житла та його співвідношення з іншими видами нерухомого майна // Право України. – 2002. – №11. – С. 91.
9. Федосєєва Т. Вдосконалення житлового законодавства: деякі питання формування фонду соціального призначення // Право України. – 2002. – №11. – С. 94.

ЛІТЕРАТУРА

1. Житлове законодавство України / Упоряд. М.І. Мельник, М.І Хавронюк. – К.: А.С.К., 1998. – 495 с.
2. Житлове право України / М.К. Галянтич, Г.І. Коваленко. – К.: Хрінком Інтер, 2002. – 480 с.
3. Житлове право України. Науково-практичний посібник / Є.О. Мічурін, С.О. Сліпченко, О.В. Соколов. – Харків: Еспада, 2001. – 318 с.
4. Логвинова М., Кафарський В. Основи правознавства: Навч. посіб. / За заг. ред. В.П. Нагребельного. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 568 с.
5. Основи правознавства: Навч. посіб. / Барабаш Т.М., Глух М.В., Данченко Т.В. та ін.. – К.: КНТ, 2009. – 408 с.
6. Шпиталенко Г.А., Шпиталенко Р.Б. Основи правознавства: Навч. посіб. 4-е вид. – К.: Каравела, 2006. – 376 с.

Семінар № 13 Право соціального захисту населення України

ПЛАН

1. Поняття права соціального захисту та соціального забезпечення.
2. Правові основи загальнообов'язкового державного соціального страхування.
3. Пенсійне забезпечення в Україні.
4. Державна соціальна підтримка сім'ї, материнства й дитинства, інших категорій громадян.
5. Право на охорону здоров'я та його реалізація в Україні.
6. Правові основи соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. До форм соціального забезпечення належать:
 - а) пенсія;
 - б) доплата за стаж;
 - в) соціальне обслуговування;
 - г) заробітна плата.
 2. Допомога по вагітності та пологах надається застрахованій особі у розмірі (від середньої заробітної плати (доходу)):
 - а) 60%;
 - б) 70%;
 - в) 100%;
 - г) 90%.
 3. Тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами складає:
 - а) 70 календарних днів до пологів і 56 або 70 календарних днів після пологів;
 - б) 40 календарних днів до пологів;
 - в) 80 календарних днів до пологів і 90 календарних днів після пологів.
 4. Згідно з законодавством, переливання крові, перевіреної на ВІЛ-інфекцію з використанням швидких тестів:
 - а) не дозволяється взагалі;
 - б) дозволяється за умови згоди головного лікаря;
 - в) дозволяється за умови згоди пацієнта або його законного представника;
 - г) дозволяється у всіх випадках.
 5. Допомога по тимчасовій непрацездатності надається
- Методичні вказівки до самостійної роботи з «Правознавства»

застрахованій особі у випадках:

- а) проведення судово-медичної експертизи;
- б) тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві;
- в) необхідності догляду за хворою дитиною;
- г) примусового лікування, призначеного за постановою суду;
- д) карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби.

II. Задачі

1. У районне управління Пенсійного фонду України звернулася громадянка Малишева за призначенням соціальної пенсії. Вік Малишевої – 55 років, загальний страховий стаж становить чотири роки. Але в призначенні такої пенсії районне управління їй відмовило, посилаючись на те, що соціальні пенсії та пенсії за віком у разі неповного стажу роботи Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9.07.2003 р. не передбачені, а для призначення пенсії за віком необхідною є наявність страхового стажу не менше п'яти років.

Який вид соціального забезпечення може бути призначений Малишевій? В які органи потрібно звернутися за його призначенням?

2. Працівник підприємства Л. отримав травму на виробництві, про що було складено акт про нещасний випадок на виробництві. Після двомісячного лікування у лікарні він знову приступив до роботи, однак, через поганий стан здоров'я попросив про переведення на легшу роботу, у чому йому було відмовлено через те, що підприємство терпить фінансові труднощі і частина працівників працює на умовах неповного робочого тижня, а медичний висновок, згідно якого необхідно Л. перевести на легшу роботу у нього відсутній. Л. звернувся до адвоката, який пояснив, що після лікування Л. повинен був звернутися до МСЕК для встановлення ступеня втрати працездатності, яка і дасть рекомендації щодо можливого його переведення на легшу роботу.

Який соціальний ризик має місце у даному випадку? Який порядок його встановлення? Чи може працівник самостійно звернутися до МСЕК для огляду?

3. З Б. на заводі стався нещасний випадок. У березні 2000 р. він звернувся у МСЕК для встановлення групи інвалідності. Така інвалідність йому була встановлена. Наступний термін переосвідчення був визначений на березень 2002 р. Б. у березні 2002 р. на переосвідчення не з'явився, оскільки в грудні 2001 р. йому виповнилося 60 років, і він вважав, що інвалідність його стала безстроковою.

На який термін встановлюється інвалідність? Які наслідки нез'явлення громадянина на переосвідчення МСЕК у встановлений термін? В яких випадках інвалідність встановлюється безстроково?

3. У березні поточного року на підприємстві проводилися зміни в організації виробництва і праці, внаслідок чого у частини працівників змінилися істотні умови трудового договору. Ц. відмовився працювати у зв'язку з новими умовами праці, через що трудовий договір з ним було припинено. Він звернувся до центру зайнятості із заявою про реєстрацію його як безробітного на пільгових умовах передбачених для осіб, які втратили роботу з незалежних від них обставин. Однак йому відмовили в такій реєстрації, пояснивши, що Ц. пропустив встановлений термін для реєстрації в центрі зайнятості. Ц. пояснив, що після звільнення на другий день захворіла 7-річна донька, яку він змушений був доглядати, оскільки виховує її без матері.

Які обставини визнаються втратою роботи з незалежних від працівника причин? Який порядок реєстрації громадян як безробітних? Чи правомірні дії центру зайнятості?

4. Складіть словник основних понять та термінів з соціального захисту населення України.

III. Теми для доповідей.

1. Актуальні проблеми соціального захисту української молоді.
2. Стан та проблеми діючої системи соціального захисту в Україні.
3. Проблеми реалізації соціальних прав населення України.
4. Актуальні проблеми загальнообов'язкового соціального страхування.

IV. Статті для реферування.

1. Андріїв В. До питання про трудовий стаж у пенсійному забезпеченні. / В. Андріїв // Право України. – 1997. – №8.
2. Приходько С. Держава і соціальний захист громадян / С. Приходько // Право України. – 1999. – № 9. – С. 22-26.
3. Сивак С.М. Організаційно-правові основи недержавного пенсійного забезпечення / С.М. Сивак // Право України. – 1999. – № 1. – С. 119-121.
4. Сташків Б. Зміст соціально забезпечувальних правовідносин / Б. Сташків // Право України. – 2003. – №6.
5. Сташків Б. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення / Б. Сташків // Право України. – 2003. – №2. – С.39.
6. Сташків Б.І. Поняття права соціального забезпечення / Б.І. Сташків // Право України. – 2000. – № 5. – С. 24-26.
7. Сташків Б.І. Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему / Б.І. Сташків // Право України. – 2000. – № 9. – С. 71-75.
8. Сташків Б.І. Функції права соціального забезпечення: вимоги сьогодення / Б.І. Сташків // Право України. – 2001. – № 7. – С. 66-70.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріїв В.Т. Особливості підтвердження стажу за показаннями свідків / В.Т. Андріїв // Соціальний захист. – 1997 . – №1. – С.59.
2. Боднарук М.І. Соціальне страхування в Україні: правові аспекти становлення та розвитку / М.І. Боднарук. – Чернівці: Рута, 2002. – 248 с.
3. Болотіна Н.Б. До питання про модель соціального забезпечення в Україні / Н.Б. Болотіна // Державність. – 1993. – № 2.
4. Положення Конституції України, що стосуються соціального захисту населення // Соціальний захист. – 1996. – № 4. – С. 39.
5. Стичинський Б.С. Право соціального забезпечення в Україні / Б.С. Стичинський, І.В. Зуб та ін. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
6. Сивак С. Пенсійне страхування та пенсійна реформа: теоретичні основи. / С. Сивак // Право України. – 1999. – №10. – С.61-63.
7. Синчук С.М. Право соціального забезпечення України / С.М. Синчук, В.Я. Буряк. – Київ: Знання, 2003. – 240 с.
8. Сирота Й.М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных актов. – 5-е изд., перераб. и доп. – Х.: Одиссей, 2004. – 440 с.
9. Стаховська Н.М. Соціальне забезпечення чи захист / Н.М. Стаховська // Підприємцтво, господарство и право. – 2000. – № 8. – С. 54-57.

Семінар № 14 Основні засади екологічного та земельного права України

ПЛАН

1. Екологічне право.
 - 1.1. Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища.
 - 1.2. Екологічні права та обов'язки громадян.
 - 1.3. Поняття та види природокористування.
 - 1.4. Природно-заповідний фонд.
2. Земельне право.
 - 2.1. Загальна характеристика Земельного кодексу України.
 - 2.2. Право власності на землю.
 - 2.3. Поняття і види землекористування.
 - 2.4. Порядок вирішення земельних спорів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Держава Україна реалізує свої повноваження власника на природні ресурси через:
 - а) органи державної виконавчої влади;
 - б) через підприємства, установи, організації державної форми власності;
 - в) через органи місцевого самоврядування;
 - г) через фізичних та юридичних осіб.
2. Вкажіть види екологічної експертизи:
 - а) державна;
 - б) державна, громадська та інші види, передбачені законом «Про охорону навколишнього природного середовища»;
 - в) комісійна;
 - г) комерційна.
3. До видів екологічних правопорушень належать:
 - а) порушення прав громадян на екологічно безпечне навколишнє середовище;
 - б) несвоєчасне впровадження нових природоохоронних технологій;
 - в) будь-які порушення екологічного законодавства;
 - г) забруднення атмосферного повітря.
4. Громадяни України:
 - а) не можуть бути власниками земельних ділянок водного фонду;

Методичні вказівки до самостійної роботи з «Правознавства»

б) можуть бути власниками земельних ділянок водного фонду без обмежень;

в) можуть безоплатно отримати у власність замкнені природні водойми загальною площею до 1 га;

г) можуть безоплатно отримати у власність замкнені природні водойми загальною площею до 3 га.

5. Визначити помилкову підставу для виникнення права власності на землю для громадян України:

а) безоплатна передача земельних ділянок із земель державної та комунальної власності;

б) приватизація земельних ділянок, що були раніше надані громадянам у користування;

в) конфіскація земельної ділянки;

г) виділення в натурі (на місцевості) належної їм земельної частки (паю).

II. Задачі

1. Гр-н Петров, який мешкає у с. Балки Василівського р-ну Запорізької області, у 1999 р. отримав у постійне користування земельну ділянку для будівництва й обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд площею 0,2 га. Того самого року він отримав у користування земельну ділянку для городництва площею 0,05 га.

Які нормативи безоплатної приватизації земельних ділянок для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд?

Чи має право гр-н Петров приватизувати дві вищезазначені земельні ділянки як одну присадибну земельну ділянку?

2. Мешканець м. Чернігів гр-н Войтенко є членом садівницького товариства «Світанок», в якому приватизував 0,1 га землі. Крім того, він приватизував присадибну земельну ділянку площею 0,08 га. Також йому були подаровані приватний будинок з присадибною ділянкою площею 0,1 га. Придбавши в березні 2004 р. автомобіль, Войтенко звернувся до міської ради із заявою про безоплатну передачу йому у власність земельної ділянки площею 0,02 га для будівництва індивідуального гаража, але отримав відмову.

Визначити коло правовідносин.

Чи обґрунтовані вимоги Войтенка?

Вирішити справу.

3. Колективне сільськогосподарське підприємство «Перемога» у травні 1997р. на загальних зборах членів підприємства прийняло рішення про розпаювання земель, що були передані йому в колективну власність. Рішення, зокрема, передбачало, що право на земельну частку (пай) у

повному обсязі набувають лише працюючі члени КСП, а пенсіонери з їх числа – лише на ½ паю. Однак пенсіонери Антонов і Болюта не погодились з таким порядком розпаювання та звернулись до загальних зборів із заявою про виділення їм в натурі земельних часток (паїв) у повному розмірі. Однак загальні збори відмовили їм в цьому, аргументуючи тим, що це призведе до скорочення орних земель КСП. Крім того, ці пенсіонери вже мають на правах власності присадибні ділянки.

Визначити коло правовідносин.

Вирішити справу.

4. Складіть словник основних понять та термінів із земельного та екологічного права України.

III. Теми для доповідей.

1. Співвідношення стану довкілля, здоров'я населення та природоохоронного законодавства.
2. Роль засобів масової інформації у запобіганні порушенням природоохоронного законодавства.
3. Досвід проведення земельних реформ у країнах Європи та Америки.

IV. Статті для реферування.

1. Комарницький В. Питання співвідношення права власності та права спеціального природокористування / В. Комарницький // Право України. – 2009. – № 10. – С. 11.
2. Кулинич П. Право власності на землю: нові підходи до визначення змісту / П. Кулинич // Право України. – 2009. – № 9. – С. 22.
3. Осетинський А. Юрисдикція судів з розгляду земельних спорів: розмежування чи конкуренція? / А. Осетинський // Право України. – 2009. – № 9. – С. 45.
4. Погрібний О. Щодо місця інституту земельних спорів у системі земельного права / О. Погрібний // Право України. – 2009. – № 9. – С. 11.
5. Подцерковний О. Способи захисту прав у земельних відносинах / О. Подцерковний // Право України. – 2009. – № 9. – С. 34.
6. Семчик В. До питання про механізм реалізації права на землю громадянами та юридичними особами / В. Семчик // Право України. – 2009. – № 9. – С. 6.
7. Уліцький А. Практика вирішення спорів, пов'язаних із самовільним зайняттям земельних ділянок та самочинним будівництвом / А. Уліцький // Право України. – 2009. – № 9. – С. 59.
8. Цікало А. Проблеми застосування земельного, цивільного, господарського та екологічного законодавства при вирішенні господарських спорів з питань земельних відносин / А. Цікало // Право України. – 2009. – № 9. – С. 74.
9. Корнякова Т. Охорона довкілля – важлива функція Української

- держави / Т. Корнякова // Право України. – 2009. – № 12. – С. 102.
11. Лазаренко Я. Роль засобів масової інформації у запобіганні порушенням природоохоронного законодавства / Я. Лазаренко // Право України. – 2009. – № 1. – С. 67.

ЛІТЕРАТУРА

1. Екологічне право. Академічний курс: підручник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2005. – 848 с.
2. Екологічне право України: підручник / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін. / за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. – Х.: Право, 2005. – 384 с.
3. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. В.І. Семчика. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2004. – 748 с.
4. Земельне право України: підручник / Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін. / за ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
5. Земельне право України: підручник / за ред. О.О. Погрібного, І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2003. – 448 с.
6. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / за заг. ред. В.В. Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 656 с.
7. Природноресурсове право: навч. посіб. / за ред. І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2005. – 376 с.

Семінар № 15 Основи господарського права України

ПЛАН

1. Поняття і предмет господарського права.
2. Основні засади здійснення господарської діяльності в Україні.
 - 2.1. Об'єкти господарювання.
 - 2.2. Майнова основа господарювання.
 - 2.3. Господарські зобов'язання.
 - 2.4. Господарські договори.
 - 2.5. Відповідальність за порушення у сфері господарювання.
3. Вирішення господарських спорів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Найняття (призначення, обрання) керівника підприємства є правом:
 - а) голови правління;
 - б) власника (власників) майна підприємства;
 - в) загальних зборів трудового колективу;
 - г) уповноважених власником (власниками) майна органів.
2. Перевірки фінансової діяльності товариства здійснюють:
 - а) державні податкові органи;
 - б) ревізійні органи товариства;
 - в) аудиторські організації;
 - г) усі зазначені органи в межах їх компетенції.
3. Для формування статутного фонду забороняється використовувати:
 - а) грошові кошти в іноземній валюті;
 - б) майнові права на інтелектуальну власність;
 - в) кошти, одержані в кредит;
 - г) кошти, одержані під заставу.
4. У разі прийняття державним органом рішення про реорганізацію або ліквідацію підприємства право вимагати передачі підприємства в оренду або перетворення його в інше підприємство мають:
 - а) місцеві органи управління;
 - б) трудовий колектив підприємства;
 - в) інші підприємства;
 - г) будь-хто бажаючий.
5. Чи можуть бути права на інтелектуальну власність вкладом учасників або засновників товариства:

- а) можуть;
- б) не можуть;
- в) лише право на винахід;
- г) лише право на «ноу-хау».

II. Задачі

1. У результаті приєднання одного АТ до іншого був оформлений передатний баланс, затверджений ревізійною комісією реорганізованого АТ і наданий для державної реєстрації. У результаті було прийняте рішення про відмову в державній реєстрації через порушення вимог закону.

Чи згодні ви з рішенням органу державної реєстрації? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Компанія відкриє спортклуб-бар із більярдними столами, що будуть здаватися відвідувачам спортклуб-бару з погодинною оплатою.

Чи повинна компанія придбавати торгові патенти для більярдних столів? Якщо так, то на який вид діяльності?

3. Громадянин Альохін придбав право власності на частку в статутному фонді ТОВ «Колос», у тому числі право на управління, отримання відповідної частки прибутку товариства.

Чи визнається така діяльність інвестиційною?

Чи може бути суб'єктом інвестиційної діяльності особа, що не зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності?

4. Складіть словник основних понять та термінів з господарського права України.

III. Теми для доповідей.

1. «Вузлова угода» – поняття, зміст та складові.
2. Моделі правового регулювання сфери господарювання і фінансово-економічна криза в Україні.
3. Недійсність господарського зобов'язання за Господарським кодексом України.

IV. Статті для реферування.

1. Віхров О. Оперативго-господарські та адміністративно-господарські санкції як засоби забезпечення виконання організаційно-господарських зобов'язань / О. Віхров // Право України. – 2009. – №8. – С. 99.
2. Добровольська В. Прогнозування і планування як засоби державного регулювання господарської діяльності / В. Добровольська // Право України. – 2009. – №8. – С. 94.
3. Коваленко С. Вартість як основний елемент майнових відносин / С. Коваленко // Право України. – 2009. – №5. – С. 156.
4. Коростей В. Господарська норма права: теорія і практика / В. Коростей // Право України. – 2009. – №3. – С. 102.
5. Кузьменко О. Аналіз проблем правозастосовної діяльності у сфері

фіктивного і прихованого банкрутства / О. Кузьменко, С. Безрутченко // Право України. – 2009. – №3. – С. 109.

6. Мамутов В Посилення публічних засад у правовому регулюванні господарської діяльності / В Мамутов // Право України. – 2009. – №9. – С. 83.

7. Селіванов І. Приватизація та відчуження державного майна: співвідношення понять / І. Селіванов // Право України. – 2009. – №6. – С. 121.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобкова А.Г. Правове регулювання відносин у процедурі банкрутства: навч. посіб. / А.Г. Бобкова, З.Ф. Татькова. – К: Центр навчальної літератури, 2006. – 152 с.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (набрав чинності з 01.01.2004 р.) // Голос України. – 2003. – 14 березня.

3. Жук Л.А. Господарське право: навч. посіб. / Л.А. Жук, І.Л. Жук, О.М. Неживець. – К: Кондор, 2003. – 400 с.

4. Господарський процесуальний кодекс. з постатейним матеріалом / укл. В.Е. Беяневич. – К.: Юстініан, 2002. – 544 с.

5. Зельдіна О.Р. Спеціальний режим господарювання: навч. посіб. / О.Р. Зельдіна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 112 с.

6. Конституція України від 25 червня 1996 р. // Вісник Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

7. Хозяйственное право: учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др. / под ред. Мамутова В.К. – К.: Юринком Интер, 2002. – 912 с.

8. Цивільне право України: підручник: в 2-х кн. / О.В. Дзера (кер. авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 736 с.

9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (набрав чинності з 01.01.2004 р.) // Голос України. – 2003. – 12 березня.

10. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.

Семінар № 16 Розгляд цивільних, адміністративних та кримінальних справ

ПЛАН

1. Поняття і сутність правосуддя у цивільних справах.
2. Поняття і сутність цивільного процесу та цивільних процесуальних правовідносин.
3. Адміністративно-процесуальне право та адміністративно-процесуальна діяльність.
4. Проведення у справах про адміністративні правопорушення.
5. Поняття і зміст кримінального процесу та розгляд кримінальних справ.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

I. Тести

1. Джерелами кримінального процесу України виступають:
 - а) кримінальний закон;
 - б) Укази Президента України;
 - в) Кримінально-процесуальний кодекс України;
 - г) рішення судів у аналогічних кримінальних справах.
2. За Кримінально-процесуальним кодексом України розслідувати справу має право:
 - а) суддя,
 - б) адвокат,
 - в) слідчий,
 - г) журналіст.
3. Чи має право Верховний Суд України відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України розглядати кримінальні справи як суд першої інстанції:
 - а) має у всіх випадках;
 - б) не має такого права;
 - в) має право у виключних випадках;
 - г) має право за рішенням Пленуму Верховного Суду.
4. Діяльність з розгляду цивільних справ у судах регулюється нормами:
 - а) господарського права;
 - б) цивільного права;
 - в) цивільного процесу;
 - г) кримінального процесу.
5. Цивільний процесуальний кодекс України структурно складається з:

- а) двох частин;
- б) трьох частин;
- в) не має поділу на частини;
- г) чотирьох частин.

II. Задачі

1. Вантажник Крайнов звернувся до суду з позовом про захист честі, гідності та ділової репутації, посилаючись на те, що завідувач складом, виявивши нестачу, безпідставно звинуватив його в крадіжці товарно-матеріальних цінностей, що не відповідає дійсності.

Чи підлягає позов Крайнова задоволенню?

2. Громадянин Горб Михайло їхав без квитка в електропотязі Запоріжжя 1 – Дніпропетровськ. На станції Нікополь контролер запропонував Горбу Михайлу заплатити штраф у десятикратному розмірі вартості проїзду Запоріжжя 1 – Дніпропетровськ. Горб Михайло двічі відмовився від сплати штрафу, при цьому образив контролера.

Дайте правовий аналіз зазначеної ситуації.

3. Вироком суду Голубенко була засуджена за використання завідомо підробленого документу (ч. 3 ст. 358 Кримінального кодексу України) до штрафу в розмірі 50 грн.

Чи дотримався суд у даному випадку загальних засад призначення покарання? Якщо ні, то які із загальних засад призначення покарання були порушені?

4. Складіть словник основних понять та термінів з процесуального права України.

III. Теми для доповідей.

1. Основні підстави і цілі реформування кримінально-процесуального законодавства України.

2. Теоретичні та практичні аспекти застосування інституту апеляції у цивільному процесі України.

3. Прогалини у законодавчому регулюванні адміністративного судочинства.

IV. Статті для реферування.

1. Бородін М. Розгляд цивільних справ, які впливають із зобов'язань щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок ДТП / М. Бородін // Право України. – 2010. – №7. – С. 101.

2. Яроцький В. Характеристика основних стадій механізму цивільно-правового регулювання / В. Яроцький // Право України. – 2010. – №12. – С. 18.

3. Гордєєв В. Реалізація принципу рівності в адміністративних процесуальних правовідносинах / В. Гордєєв // Право України. – 2010. – №11. – С. 128.

4. Гевко В. Удосконалення процесуальної форми як основа реформування

кримінального судочинства України / В. Гевко // Право України. – 2010. – №2. – С. 150.

5. Шило О. До питання щодо диференціації кримінально-процесуальної форми / О. Шило // Право України. – 2010. – №9. – С. 180.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний процесуальний кодекс України / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Ін Юре, 2007. – 208 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. В.В. Комарова. – Харків: Одісей, 2001. – 807 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення автор / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Велес, 2008. – 184 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практичний коментар / за ред. Р.А. Калюжного. – К.: Правова єдність, 2008. – 781 с.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Велес, 2008. – 176 с.
6. Науково-практичний коментар до кримінально-процесуального кодексу України / за ред. В.М. Тертишника. – К.: А. С. К., 2007. – 1056 с.

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ З «ПРАВознавства»

1. Суть і функції реферату

Реферат – це стислий виклад змісту первинного документа з основними фактичними відомостями та висновками і без інтерпретації чи критики. Під час реферування здійснюється мікрозгортання інформації, і тому реферат більш повно розкриває зміст першоджерела, ніж інші варіанти аналітико-синтетичної обробки документів.

При використанні рефератів реалізується ціла низка різноманітних функцій. Основними функціями реферату вважаються такі: інформаційна, індикативна, пошукова, адресна, довідкова, науково-комунікативна, сигнальна, прогностична і функція індексування. Зрозуміла суть інформаційної функції – реферат містить цілісну, узагальнену інформацію про зміст первинного документа. Суть індикативної функції полягає в тому, що реферат дає користувачам інформацію про невідомі документи, вказує на їхнє існування, характеризує певні їхні ознаки. Оскільки реферат є моделлю первинного документа, його можна розглядати як пошуковий образ цього документа і здійснювати бібліографічний пошук, тобто реферату притаманна пошукова функція. З пошуковою пов'язана адресна функція, яка виконується завдяки наявності в рефераті бібліографічного опису. Реферат містить конкретні фактичні відомості, тому за його допомогою можна одержати потрібну довідку. Так реалізується довідкова функція. Ознайомлення з рефератами з певної галузі знання, проблеми може допомогти одержати відомості про результати наукових досліджень, винаходи, про проблеми, над якими працюють учені тощо, і це становить суть науково-комунікативної функції. Сигнальна функція реалізується, коли реферат повідомляє про публікацію або надходження до фонду нових документів. Здійснивши аналіз за допомогою рефератів змісту основного потоку документів з певної галузі науки або практичної діяльності, можна прогнозувати їхній подальший розвиток, виникнення нових проблем, напрямів досліджень тощо, тобто реферати виконують прогностичну функцію. У ході координатного індексування, як правило, ключові слова вибираються не з тексту первинного документа, а з тексту реферату, що дає змогу значно скоротити час і зусилля при індексуванні. На основі рефератів можна здійснювати систематизацію і предметизацію документів, але на практиці це застосовується доволі рідко.

Щоб повноцінно виконувати зазначені функції, реферат має відповідати певним вимогам, зокрема: повнота, об'єктивність, змістовність, стислість, зрозумілість. Це передбачає, що реферат має повно відобразити зміст документа, передати позицію його автора, однак, він має бути лаконічним, не подавати зайвої інформації, загальновідомих положень, має бути зрозумілою

логіка викладу матеріалу автором, до того ж мова тексту реферату має бути доступною користувачам, «читабельною».

2. Класифікація рефератів

Існує велика кількість класифікацій рефератів, що ґрунтуються на різних типоутворювальних ознаках. За глибиною розкриття змісту реферати поділяють на інформативні та індикативні. Інформативний реферат може виконувати весь комплекс властивих рефератам функцій, оскільки він максимально повно розкриває зміст первинного документа. У такому рефераті здебільшого наводять відомості про предмет дослідження і мету роботи, про методи, умови й основні результати дослідження, подають пропозиції автора щодо застосування результатів дослідження. Головне завдання індикативного реферату – звернути увагу користувача інформації на певний документ і допомогти прийняти рішення про необхідність звертатися до нього. Тому такий реферат містить лише відомості про головні аспекти змісту первинного документа.

Фахівці виділяють аспектні реферати, або реферати-резюме. Їх складають на основі переробки інформації, що стосується не первинного документа загалом, а лише кількох або навіть одного змістового аспекту, який є цікавим для певної групи користувачів.

За кількістю охоплених джерел реферати можуть бути монографічні (одно джерельні) і зведені (багато джерельні, оглядові). Монографічним є реферат, в якому міститься згорнута інформація з одного первинного документа. Зведений (багато джерельний, оглядовий) реферат містить інформацію з кількох первинних документів, присвячених одній темі.

За призначенням реферати можна поділити на загальні (універсальні) та цільові (спеціалізовані). Загальний реферат призначений для використання широким колом користувачів. Такий реферат орієнтує на задоволення не конкретного інформаційного запиту, а інформаційних потреб з певної галузі науки, практичної діяльності. Цільові реферати складають для задоволення конкретних інформаційних запитів, вони мають чітку читацьку адресу.

Залежно від методу викладу матеріалу реферати поділяють на реферати-екстракти і перефразовані (інтерпретивні). Перші складено із запозичених з тексту першоджерела речень, а другі – це текст, який референт написав самостійно шляхом перефразування і скорочення тексту першоджерела.

За формою розрізняють текстові й бланкові реферати. Абсолютна більшість рефератів мають текстову форму, тобто це зв'язний текст, до якого можуть входити ілюстрації, таблиці, графіки, формули. Бланкові поширилися завдяки виникненню формалізованих методик складання рефератів. Вони можуть бути анкетними, табличними, телеграфного стилю. Анкетний реферат – це відповіді на заздалегідь сформульовані

запитання. Якщо запитання стосуються кількох об'єктів, а відповіді розміщено у відповідних колонках (графах) таблиць, реферат називають табличним. Реферати телеграфного стилю – це коротке повідомлення про зміст документа, яке схоже на текст телеграми.

Крім того, реферати розрізняють за обсягом (короткий і розширений), за укладачем (авторський і неавторський – референтський), за використанням засобів автоматизації (ручний – підготовлений людиною) і автоматичний (з використанням електронно-обчислювальних машин).

3. Процес реферування

Процес реферування – низка логічних операцій, таких як: оцінка, відбір, аналіз та узагальнення відомостей, що містяться в первинному документі. Правила виконання кожної окремої операції, послідовність операцій становлять методику реферування.

Процес реферування поділяється на такі етапи: попереднє загальне ознайомлення з первинним документом, реферативний аналіз змісту документа, узагальнення здобутої інформації, складання, редагування й остаточне оформлення реферату.

Під час попереднього загального ознайомлення з документом референт має справу з ознайомлювальним та вивчальним читанням. При цьому необхідно виявити формальні ознаки документа (назву, підназву, прізвище автора, назву колективного автора або організації, причетної до створення документа тощо), для чого слід переглянути вступ, зміст, висновки, резюме. Завдання цього етапу – визначення тематики, усвідомлення змісту, його інформативності. На основі цього приймають рішення про доцільність його реферування. Якщо рішення про реферування позитивне, то на цьому ж етапі, як правило, вирішують питання про вид майбутнього реферату. До того ж на етапі ознайомлення з першоджерелом можна скласти приблизний план тексту реферату (подумки або на папері).

На етапі реферативного аналізу первинний документ читають повторно і виявляють основні ознаки його змісту, для чого здійснюють реферативне читання. Визначення загальних ознак (або аспектів змісту) дає змогу розглядати зміст документа, що реферується, з різних боків, поглядів і забезпечує однозначний підхід до його інформаційного аналізу.

У процесі читання референт розбиває текст (подумки або на папері) на окремі фрагменти, щоб найкраще зрозуміти кожен з них і виявити найважливішу інформацію. У результаті цього він визначає коло змістових аспектів, які буде відображено в рефераті.

Під час реферативного аналізу відомості, що містяться в первинному документі, рекомендується ділити на три групи. До першої входять нові ідеї, гіпотези, експериментальні дані, нові методики. Ці

відомості обов'язково має бути включено до реферату, причому допускаються лише текстові скорочення. До другої групи входять фактичні дані, що не є принципово новими, а також відомості про застосування традиційних методів, технологій тощо. З цих відомостей до реферату включають цифрові дані, формули, фактичні показники. Третю групу відомостей у первинному документі використовують як ілюстративний матеріал, аргументацію, у рефераті їх лише називають.

На цьому етапі реферативне читання переходить у реферативний виклад. Реферативний виклад – спосіб надання реферативної інформації. Матеріал у рефераті можна викладати в тій самій послідовності, що в первинному документі, а можна цю послідовність обумовлювати значенням різних аспектів змісту. Тому доцільно аспекти ранжувати, тобто встановлювати їхню послідовність за ступенем важливості. Найчастіше використовують таку структурну схему: тема, предмет (об'єкт), характер і мета роботи, метод проведення роботи, конкретні результати, висновки, галузь застосування. Створення схеми і ранжування аспектів сприяють тому, щоб зібрати разом і логічно й чітко викласти відомості, здобуті з різних місць тексту першоджерела.

Тепер можна скласти текст реферату. Незалежно від виду реферат має три основні частини: заголовну, власне реферативну і довідковий апарат. Заголовна частина є бібліографічним описом документа, складеним відповідно до державного стандарту. Власне реферативна частина – головний структурний елемент реферату, саме вона передає основну інформацію про зміст документа. Виклад має бути лаконічним, проте не слід допускати, щоб лаконічність стала перешкодою для розуміння основного змісту документа. У рефераті слід використовувати стандартизовану загальноприйнятну термінологію. Перше згадування будь-якого нового терміна або символу пояснюють.

Текст власне реферативної частини можна оформляти з абзацами або без абзаців. До побудови тексту з абзацами вдаються в рефератах, що мають значний обсяг, а також у коротких рефератах, якщо первинний документ має широкий міжгалузевий зміст. Безабзацна побудова характерна для коротких рефератів, в яких узагальнено передають зміст першоджерела.

4. Методи відбору інформації

Залежно від підходів до відбору аспектів та надання їх у тексті реферату розрізняють анкетне і вибіркоче реферування.

Основою методу анкетного реферування є виділення змістових аспектів незалежно від виду первинного документа, що відображається в рефераті. Це такі змістові аспекти:

- 1) проблема, предмет або тема дослідження;
- 2) галузь, в якій проведено дослідження;

- 3) мета дослідження;
- 4) матеріал, на основі якого проведено дослідження;
- 5) погляд на предмет або ракурс, під яким він розглядається;
- 6) призначення об'єкта дослідження;
- 7) вид дослідження;
- 8) метод дослідження;
- 9) конкретні результати.

Зрозуміло, що не в кожному тексті можна знайти всі зазначені аспекти, та, якщо якісь і є, вони можуть не становити інтересу для користувачів з багатьох причин. Тому референт має творчо підходити до відбору їх, щоб не втратити головного.

Реферати на первинні документи багатотемного, багатоаспектного змісту складають із застосуванням методики адаптивного анкетного реферування. У разі адаптивного реферування референт має відібрати тільки основні змістові аспекти, тобто він більш вільний у відборі інформації, яку включають до реферату.

Метод вибіркового реферування також базується на виявленні аспектів змісту первинних документів за заздалегідь складеними схемами. Принципова відмінність його від поанкетного методу полягає в тому, що під час вибіркового реферування головну увагу приділяють типу і функціональному призначенню (жанру) документа, що реферується, тобто перелік аспектів визначають, на відміну від анкетного методу, окремо для кожного виду і жанру первинних документів.

5. Методи надання інформації

Здійснивши вибір змістових аспектів у ході реферативного аналізу, приступають до безпосереднього складання реферату на основі інформаційного синтезу, тобто на основі методів надання інформації. Методами складання текстів рефератів є екстрагування, перефразування, інтерпретація.

Екстрагування – дуже поширений метод, що привертає фахівців своєю економічністю і легкістю одержання реферату досить високої якості. Суть методики екстрагування полягає в тому, що, аналізуючи первинний документ, у тексті виявляють речення, які потім повністю або із незначними змінами переносять до реферату. При цьому вибір речень повністю залежить від ерудиції та професійної підготовки референта, тому не виключений суб'єктивізм у здійсненні цієї операції.

Перефразування також значно поширений метод надання інформації в рефераті. Воно передбачає випущення значної частини відомостей з тексту первинного документа і перебудову його змістової та синтаксичної структури. Перебудову здійснюють, замінюючи одні фрагменти тексту іншими, поєднуючи кілька речень в одне, узагальнюючи відомості.

Застосовуючи метод інтерпретації, зміст первинного документа в рефераті розкривають на основі узагальненого уявлення про нього. Референт осмислює зміст документа і викладає його так, як сам зрозумів. Матеріал можна подавати в послідовності, зручній для референта, або в прийнятій у тексті.

6. Особливості реферування різних документів

Загальні правила складання рефератів не завжди враховують особливості окремих документів, які виявляються в процесі їх реферування, тому керуватися тільки цими правилами часто неможливо. З огляду на це загальні правила і положення набувають розвитку й уточнення в спеціальній методиці реферування окремих видів наукових документів, а також документів різної тематики. Розглянемо найважливіші особливості обробки документів, які найчастіше підлягають реферуванню.

Реферування статей. Статті становлять нині більшість реферованих документів. На них складають пристатейні реферати, короткі та розширені рефератні для реферативних журналів, розширені реферати для видань експрес-інформації тощо.

Обираючи статті для реферування і в процесі складання рефератів, враховують їхні найважливіші змістові та структурні ознаки, відмінності. Під цими ознаками розуміють чітку тематичну спрямованість, глибокий аналіз і ґрунтовну наукову переробку матеріалу, широту теоретичних і практичних узагальнень, аргументованість висновків і пропозицій, оперативність, актуальність, інформаційну новину, достатній читацький інтерес.

Реферування книг. На книги складають як короткі, так і розширені реферати. Короткі реферати вміщують у реферативних виданнях, у вихідних відомостях книг, розширені – у реферативних та інших виданнях.

Складаючи короткий реферат, мають на увазі, що зміст книги відрізняється багатотемністю, багатоаспектністю у висвітленні проблеми, бо в ній, як правило, подано фундаментальне дослідження. У змісті ж реферату наводяться лише найважливіші аспекти змісту книги, без яких неможливо усвідомити її цільову спрямованість, а саме: предмет дослідження, його методи, основні результати.

Розширеному реферату більшою мірою властива інформативна функція. Такі реферати, як правило, складають на іноземні книги, що є в країні в обмеженій кількості примірників, або на вітчизняні, якщо це зумовлено необхідністю. Розширений реферат найчастіше складають на основі поаспектного аналізу змісту книги, що забезпечує його компактність і змістовність.

7. Оформлення реферату

Оформлення реферату включає наступну роботу:

- 1) оформлення титульної сторінки (додаток А);
- 2) складання плану реферату з зазначенням сторінок, де відповідно розміщений його зміст;
- 3) до плану та тексту реферату необхідно включити також розділи: «Вступ», «Висновки», «Список літератури».
- 4) реферат закінчується підписом автора з вказівкою дати виконання.

4.1 Теми рефератів

1. Акти цивільного стану. Фізична особа як підприємець.
2. Види господарських товариств, їх характеристика.
3. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою і оголошення її померлою.
4. Право власності на землю.
5. Відповідальність за порушення антимонопольного законодавства.
6. Господарське законодавство та його роль у розвитку ринкових відносин.
7. Господарські зобов'язання, поняття, виникнення.
8. Диференціація дієздатності фізичної особи.
9. Загальні положення про фізичну особу. Правоздатність фізичних осіб.
10. Законодавство про суб'єкти господарської діяльності.
11. Законодавство України про господарські об'єднання.
12. Законодавство України про господарські товариства. Поняття господарського товариства.
13. Законодавство України про підприємства.
14. Зміст цивільного правовідношення. Види цивільних правовідносин.
15. Зовнішньоекономічний контракт, зміст, порядок укладення.
16. Ім'я фізичної особи. Місце проживання фізичної особи.
17. Керівні органи та їх повноваження.
18. Класифікація юридичних осіб.
19. Конституція України.
20. Кредитний договір. Види кредитних договорів.
21. Ліквідаційна процедура.
22. Мале підприємництво, поняття, суб'єкти.
23. Опіка та піклування.
24. Оренда майна державних підприємств в Україні.
25. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
26. Особливості формування цивільного права в Україні.
27. Підстави виникнення, припинення і трансформацій цивільних правовідносин.

28. Поняття і ознаки юридичної особи.
29. Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності.
30. Поняття та способи захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання.
31. Поняття цивільного правовідношення.
32. Порядок відкриття рахунків у банках.
33. Порядок розгляду господарських спорів господарськими судами.
34. Порядок створення банків. Правова основа діяльності Національного банку України.
35. Правове регулювання банкрутства. Поняття та суб'єкти банкрутства.
36. Правове регулювання відносин власності в Україні. Правовий режим майна господарюючих суб'єктів.
37. Правове регулювання ліцензування господарської діяльності.
38. Правове регулювання окремих видів господарських договорів.
39. Правове регулювання приватизації майна.
40. Правові засади економічної конкуренції в Україні.
41. Правові системи сучасності.
42. Правознавство, загальна термінологія.
43. Прокуратура України. Статус, структура, функції.
44. Речове право.
45. Служба безпеки України.
46. Судова система України.
47. Сутність юридичної особи.
48. Трансформація концепції цивільного права у незалежній Україні та створення нового Цивільного кодексу України.
49. Установчі документи підприємства.
50. Фінансове право України.
51. Фонд державного майна України.
52. Функції і принципи Конституції України.
53. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
54. Черговість задоволення вимог кредиторів. Мирова угода.
55. Юридична відповідальність за порушення екологічного права.
56. Сімейний кодекс України.
57. Перелік основних і додаткових покарань.
58. Договір міни за цивільним законодавством України.
59. Успадкування за законом і заповітом.
60. Державне управління в області адміністративно-політичної діяльності.
61. Романо-германська правова система.
62. Поняття громадянства.
63. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань.
64. Право людини на життя.
65. Порядок звільнення з роботи та його оформлення.

66. Суб'єктивне право та юридичний обов'язок.
67. Верховна Рада України в системі органів влади.
68. Укладання шлюбу та створення сім'ї.
69. Колективний договір.
70. Найвизначніші пам'ятки правової культури України.
71. Трудовий Контракт.
72. Розвиток української державності.
73. Правова поведінка, правопорушення та юридична відповідальність.
74. Загальна характеристика часу відпочинку як інструменту трудового права.
75. Місцеві органи самоврядування.
76. Особливості держав «західного» та «східного» типу.
77. Сучасні монархії.
78. Мораль і право.
79. Рівність прав і можливостей жінки та чоловіка в суспільстві.
80. Порушення прав людини в історії України.
81. Міжнародні організації, що займаються проблемами прав людини.
82. Види звернень громадян.
83. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.
84. Реформування адміністративного законодавства України згідно міжнародних стандартів.
85. Авторське право та його захист.
86. Обсяг дієздатності малолітніх та неповнолітніх осіб.
87. Особливості права власності неповнолітніх.
88. Правові засади підприємницької діяльності в Україні.
89. Законодавство України про шлюб і сім'ю.
90. Проблеми сім'ї в сучасній Україні.
91. Аліментні обов'язки батьків і дітей та інших членів сім'ї і родичів.
92. Право на труд та його гарантії в Україні.
93. Порядок розгляду індивідуальних та колективних трудових спорів.
94. Особливості прийняття на роботу неповнолітніх.
95. Юридичні особливості припинення трудового договору.
96. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, визнаних винними у скоєнні злочину.
97. Види примусових заходів медичного характеру.
98. Правові наслідки судимості.
99. Суть і соціальне призначення правової держави.
100. Співвідношення громадянського суспільства і правової держави.
101. Законність, правопорядок, суспільний порядок і дисципліна.
102. Правове мислення та правова поведінка.
103. Житловий кодекс України.
104. Статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту.

РОЗДІЛ 5 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Завершальним етапом у вивченні курсу «Правознавство» є підсумковий контроль знань студентів, який здійснюється у формі іспиту. До нього допускаються студенти, які повністю виконали вимоги навчального процесу: прослухали курс лекцій, опрацювали питання семінарських занять і приймали участь у їх обговоренні у групі, своєчасно підготували і захистили реферат.

Іспит – це форма контролю засвоєння студентом програмного матеріалу з окремої дисципліни за навчальний рік. Він може здійснюватись у двох формах: усній чи письмовій. При цьому письмовий іспит за необхідності може доповнюватися співбесідою викладача-екзаменатора зі студентами. Під час складання іспиту оцінювання знань успішності студента визначається за 4-бальною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

З метою полегшення підготовки до іспиту з правознавства подаємо критерії оцінок знань студентів:

20 балів («відмінно»), якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання, спроможний вести правову дискусію, виявляє всебічні і глибокі знання програмного матеріалу, знає загальні закономірності виникнення держави і права, їх взаємозв'язок, юридичне та політичне значення конституції України, різні джерела права України, їх зміст, уміє застосовувати знання про державно-правову систему України в своїй професійній діяльності, використовувати Конституцію України як основний закон прямої дії, орієнтуватися у системі чинного законодавства, користуватися нормативно-правовими актами. Якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни. У цілому це відмінне виконання лише з незначною кількістю несуттєвих помилок;

15 балів («добре»), якщо основні питання розкриті, студент виявляє повне знання програмного матеріалу, уміє впевнено використовувати понятійний апарат, аналізувати зміст текстів першоджерел, використовувати їх стосовно аналізу політико-правової дійсності в межах майбутньої професії, спроможний брати участь в правовій дискусії, використовує одержані знання на практиці, але на додаткові питання студент повністю не відповідає, ознайомлення з правовими джерелами не систематизовано, проте якість відповідей виявляє вільне володіння матеріалом. У цілому добре, але з певною кількістю значних помилок;

10 балів («задовільно»), якщо студент володіє тільки основним матеріалом, але під час розкриття питань, допускає суттєві помилки, головні питання висвітлено не повно, а на додаткові питання надаються почасти неточні відповіді, проявляється поверховість суджень, слабе вміння користуватися нормативно-правовими актами, по всіх питаннях висловлено в цілому правильно загальнотеоретичні положення, але слабо підкріплено їх фактичним матеріалом із системи чинного законодавства, частково використовує одержані знання на практиці, в цілому виконання задовольняє мінімальні критерії;

5 балів («незадовільно»), якщо студент виявляє пробіли в знанні основних положень програмного матеріалу, не вміє використовувати положення чинного законодавства та понятійний апарат; не здатний використовувати отримані знання для аналізу справ з різних галузей права у межах майбутньої професії і не використовує одержані знання на практиці.

Студент у процесі навчальної діяльності повинен навчитися правильно готуватись до іспитів, продумувати свої відповіді на екзаменаційні питання, виділяти й ставити в логічну послідовність ключові думки, відповідати не розгорнуто, а використовуючи певну схему, певний порядок викладу, вказуючи лише головні думки, намагаючись відобразити логічну послідовність змісту всієї теми.

У ході підготовки до іспиту студент має зосередити головну увагу на трьох взаємопов'язаних і взаємозумовлених аспектах навчальної діяльності:

- 1) самоконтролі, самооцінці, самоаналізі;
- 2) закріпленні та розвитку індивідуальних навчальних навичок;
- 3) вмінні справлятися зі стресовими ситуаціями, викликаними суб'єктивними чи об'єктивними обставинами.

Для того, щоб студент у ході самостійної підготовки до контролю знань не розгубився й не заплутався у великому обсязі матеріалу, пропонуємо дотримуватись таких порад:

- 1) запишіть коротко все, що ви можете згадати з цієї теми, яку ви збираєтесь повторювати;
- 2) перевірте фактичну точність того, що ви пам'ятаєте;
- 3) перегляньте конспект, порівнюючи його з текстом підручника, приділяючи особливу увагу ключовим моментам та заголовкам;
- 4) уважно перечитайте навчальний матеріал з теми, яку повторюєте, виділяючи головні думки;
- 5) самостійно перевірте рівень засвоєння матеріалу, використовуючи логічну схему чи конспект;
- 6) перевірте, наскільки якісно ви запам'ятали весь матеріал.

В АДІ ДВНЗ «ДонНТУ» іспит з правознавства складається в письмовій формі, що зумовлює певні особливості. Під час письмового викладення відповіді на екзаменаційне питання студентам варто дотримуватися такої структурної схеми:

- 1) вступ (стисле викладення основних аспектів змісту);
- 2) розкриття теми (головні факти, аргументи);
- 3) підсумки (коротке резюме, оцінка та висновки).

5.1 Перелік запитань до модульно-рейтингового контролю знань

Перелік запитань до 1 модульно-рейтингового контролю знань

1. Особливості виникнення держави і права у різних народів.
2. Основні теорії виникнення держави і права.
3. Основні причини виникнення держави.
4. Поняття і ознаки громадянського суспільства.
5. Поняття і ознаки демократичної, правової та соціально орієнтованої держави.
6. Поняття та основні ознаки держави.
7. Поняття, сутність та соціальне призначення держави.
8. Поняття та основні типи держави.
9. Місце і роль апарату держави в її механізмі.
10. Класифікація (види) функцій держави.
11. Форми держави: поняття і структура.
12. Особливості форм сучасної української держави та їх характеристика.
13. Місце і роль держави у політичній системі та здійсненні влади.
14. Роль і місце громадянського суспільства в політичній системі суспільства.
15. Співвідношення держави і права.
16. Правові форми взаємодії держави та громадських об'єднань.
17. Співвідношення громадянського суспільства і правової держави.
18. Напрями формування громадянського суспільства і правової держави в Україні.
19. Соціальні норми. Місце і роль права в системі соціальних норм.
20. Поняття права. Принципи та функції права.
21. Внутрішня і зовнішня форми права.
22. Норма, інститут, підгалузь і галузь права.
23. Сутність джерел права.
24. Поняття та елементи правовідносин.
25. Законність, правопорядок, суспільний порядок і дисципліна.
26. Поняття правосвідомості, види та структура правосвідомості.
27. Поняття правової культури, види та структура правової культури.

28. Суть процесу правового виховання. Форми правового виховання.
29. Правове мислення та правова поведінка. Види правової поведінки.
30. Види протиправної поведінки.
31. Правопорушення та його ознаки.
32. Склад правопорушення та його види.
33. Юридична відповідальність та її види. Ретроспективна юридична відповідальність.
34. Підстави притягнення до юридичної відповідальності.
35. Звільнення від юридичної відповідальності.
36. Поняття, предмет, метод та система конституційного права.
37. Місце конституційного права в системі національного права України.
38. Джерела конституційного права: поняття, система, види.
39. Поняття і основні властивості конституції як основного закону держави.
40. Класифікація конституцій. Реалізація і правова охорона конституції.
41. Загальні засади конституційного ладу України.
42. Система гарантій конституційного ладу. Закріплення основ конституційного ладу в законах України.
43. Поняття і принципи конституційного ладу України.
44. Поняття й ознаки державного суверенітету України.
45. Державні символи України.
47. Поняття та принципи державного ладу України.
48. Поняття і сутність суспільного ладу України.
49. Багатоманітність політичного, економічного, ідеологічного життя суспільства.
50. Політична, економічна та соціальна система суспільства.
51. Правовий статус особи: поняття, основні ознаки, види, структура.
52. Система конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні.
53. Поняття і види громадянських прав і свобод людини.
54. Політичні права і свободи громадян України.
55. Економічні, соціальні й культурні (духовні) права і свободи людини та громадянина.
56. Конституційні обов'язки громадян України.
57. Поняття гарантій прав людини, їх класифікація.
58. Система захисту прав і свобод людини в Україні.
59. Громадянство України: поняття та правове регулювання.
60. Підстави набуття та припинення громадянства України.
61. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні.
62. Народовладдя в Україні та форми його здійснення.
63. Вибори: поняття та принципи проведення.
64. Виборче право. Об'єктивне і суб'єктивне виборче право. Активне і

пасивне виборче право.

65. Виборча система в Україні.

66. Виборчий процес та його стадії.

67. Відповідальність за порушення виборчого законодавства України.

68. Поняття і види референдумів.

69. Юридична сила рішень всеукраїнського та місцевих референдумів.

70. Принципи і порядок проведення референдумів.

71. Відповідальність за порушення порядку проведення референдуму.

72. Форми визначення громадської думки: народне обговорення, дорадче опитування громадян, збори громадян.

73. Відкликання народних депутатів України, депутатів та голів місцевих рад.

74. Правова регламентація порядку організації та проведення виборів народних депутатів України.

75. Правовий статус народного депутата України.

Перелік запитань до 2 модульно-рейтингового контролю знань

1. Поняття державного органу України і його конституційний статус.

2. Принципи організації і діяльності державних органів. Система органів державної влади.

3. Поняття і система місцевого самоврядування.

4. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування та їх повноваження.

5. Поняття, предмет та джерела адміністративного права України.

6. Державне управління. Поняття, сутність та принципи.

7. Методи і форми державного управління.

8. Державна служба. Поняття і правовий статус державних службовців.

9. Адміністративно-правові відносини. Сутність та ознаки адміністративних правовідносин.

10. Адміністративне деліктне право.

11. Поняття, ознаки та склад адміністративного правопорушення.

12. Адміністративна відповідальність. Поняття та види адміністративних стягнень.

13. Поняття, предмет та джерела цивільного права України.

14. Цивільно-правові відносини. Майнові та особисті немайнові відносини.

15. Суб'єкти та об'єкти цивільно-правових відносин.

16. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність. Види цивільної дієздатності.

17. Юридична особа, її ознаки. Види юридичних осіб.

18. Право та форми власності в Україні. Суб'єкти права власності.

19. Зобов'язальне право. Система зобов'язального права.

20. Суб'єкти, об'єкти та зміст зобов'язань. Підстави виникнення та припинення зобов'язань.
21. Поняття та види цивільно-правових угод.
22. Поняття спадщини. Спадкування за законом і за заповітом. Перша та друга черга спадкоємців.
23. Поняття, система та джерела кримінального права України.
24. Поняття та ознаки злочину.
25. Види кримінальних покарань.
26. Кримінальна відповідальність неповнолітніх.
27. Поняття та предмет трудового права України. Система трудового права.
28. Поняття та структура трудових правовідносин.
29. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю України.
30. Колективний договір. Поняття та зміст колективного договору.
31. Поняття, сторони та зміст трудового договору.
32. Види трудових договорів.
33. Підстави для припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
34. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу.
35. Робочий час та час відпочинку.
36. Поняття щорічної відпустки та її види. Додаткові відпустки.
37. Особливості умов праці жінок та молоді.
38. Трудова дисципліна. Поняття трудової дисципліни.
39. Поняття дисциплінарного проступку. Дисциплінарна відповідальність.
40. Поняття та види дисциплінарного стягнення. Матеріальна відповідальність.
41. Індивідуальні і колективні трудові спори. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів. Комісія з трудових спорів.
42. Сімейний кодекс України.
43. Поняття шлюбу, умови та порядок його укладення.
44. Підстави та порядок розірвання шлюбу.
45. Визнання шлюбу недійсним.
46. Майнові права подружжя.
47. Опіка та піклування.
48. Поняття та ознаки правоохоронної діяльності.
49. Правоохоронні органи України.
50. Правосуддя в Україні. Поняття, основні ознаки та принципи.
51. Цивільне судочинство. Цивільний процесуальний кодекс України.
52. Господарське судочинство. Господарський процесуальний кодекс України.
53. Кримінальне судочинство. Кримінально-процесуальний кодекс

України.

54. Конституційне судочинство.

55. Поняття правозахисної діяльності. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

56. Юстиція, нотаріат, адвокатура в Україні.

57. Житловий кодекс України.

58. Види житлового фонду.

59. Порядок надання житла. Договір житлового найму.

60. Відповідальність наймача за невиконання договору житлового найму.

61. Приватизація державного житлового фонду.

62. Поняття і види пенсій.

63. Статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи.

64. Основні засади соціального захисту ветеранів війни та праці.

65. Державний захист сім'ї й дитинства.

66. Загальна характеристика Земельного кодексу України.

67. Право власності на землю. Поняття і види землекористування.

68. Порядок вирішення земельних спорів.

69. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

70. Правова охорона навколишнього природного середовища та поняття екологічного права.

71. Екологічні права та обов'язки громадян.

72. Правові засоби охорони атмосферного повітря і тваринного світу.

73. Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання.

74. Підприємство як організаційна форма господарювання. Види підприємств.

75. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

5.2 Перелік запитань до іспиту

До семестрового контролю – іспиту винесені запитання І і II модульно-рейтингового контролю знань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №2. – Ст. 44.
3. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р.: // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – Додаток до №51. – Ст. 1122.
5. Закон України «Про власність» від 7 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №20. – Ст. 249.
6. Закон України «Про арбітражний суд» від 4 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №36. – Ст. 469.
7. Закон України «Про Всеукраїнський та місцеві референдуми» від 3 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №33. – Ст. 443.
8. Закон України «Про Президента України від 5 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №33. – Ст. 446.
9. Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №53. – Ст. 793.
10. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. – №4. – Ст. 21.
11. Закон України «Про службу безпеки України» від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №27. – Ст. 382.
12. Закон України «Про статус суддів» від 15 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №8. – Ст. 56.
13. Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №9. – Ст. 62.
14. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №36. – Ст. 361.
15. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №39. – Ст. 383.
16. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №11. – Ст. 50.
17. Закон України «Про органи реєстрації актів громадянського стану» від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №14. – Ст. 78.

18. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №15. – Ст. 84.
19. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №49. – Ст. 272.
20. Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №2. – Ст. 4.
21. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24. – Ст. 170.
22. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини» від 22 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №20. – Ст. 99.
23. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №34. – Ст. 227.
24. Закон України «Про державну виконавчу службу» від 24 березня р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №36-37. – Ст. 243.
25. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №14. – Ст. 81.
26. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №20-21. – Ст. 190.
27. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №4. – Ст. 65.
28. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст. 131.
29. Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №48. – Ст. 254.
30. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №21-22. – Ст. 135.
31. Закон України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №27-28. – Ст. 180.

2. Основна

1. Адміністративне право України: підручник. / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
2. Адміністративне право України: посібник. / Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Терещук В.О., Шкарупа В.К. – К.: КІВС, 2001. – 194 с.
3. Бек Ю.Б. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. Ю.Б. Бек, Й.Г. Богдан та ін. – К.: Істина, 2004. – 975 с.
4. Беленчук І.А. Адміністративне право України: навчальний посібник. / І.А. Беленчук. – К.; А.С.К., 2004. – 176с.

5. Бойко М.Д. Трудове право України: навч. посіб. / М.Д. Бойко. – 2-е вид., допов. і переробл. – К.: Атіка, 2008. – 316 с.
6. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підручник / за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – 2-е вид., стер. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2001. – 559 с.
7. Борисова В. І. Сімейне право України / В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.
8. Васильєва А.С. Судові та правоохоронні органи України: учб. посіб. / А.С. Васильєва. - 2-е вид. – Х.: Одісей, 2003. – 320 с.
9. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2007. – 992 с.
10. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учеб. / А.Б. Венгеров. – 5-е изд. – М.: Омега – Л, 2008. – 608 с.
11. Воронова Л.К. Фінансове право України: підруч. / Л.К. Воронова. – К.: Прецедент; Моя кн., 2006. – 448 с.
12. Гетманцев Д.О. Банківське право України: навч. посіб. / Д.О. Гетманцев, Н.Г. Шукліна. – К.: Центр учб. літ-ри, 2007. – 344 с.
13. Годованець В.Ф. Конституційне право України: Конспект лекцій / В.Ф. Годованець. – К., 2000. – 216 с.
14. Екологічне право України: підручник / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін. / за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. – Х.: Право, 2005. – 384 с.
15. Екологічне право. Академічний курс: підручник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2005. – 848 с.
16. Житлове право України. Науково-практичний посібник / Є.О. Мічурін, С.О. Сліпченко, О.В. Соколов. – Харків: Еспада, 2001. – 318 с.
17. Земельне право України: підручник / Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін. / за ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
18. Земельне право України: підручник / за ред. О.О. Погрібного, І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2003. – 448 с.
19. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. В.І. Семчика. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2004. – 748 с.
20. Зюнокін А.Г. Фінансове право: навч. посіб. / А.Г. Зюнокін. – 4-е вид., допов. – К., 2007. – 568 с.
21. Калюжний Р.А. Кодекс України про адміністративні правопорушення: за станом на 9 лист. 2009 р. Науково-практичний коментар. – 3-е вид., із змінами та доповненнями / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – К.: Всеукраїнська асоціація "Правова Єдність", 2010. – 684 с.
22. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права: підруч. / М.С. Кельман, О.Г. Мурушин, Н.Н. Хома. – 3-є вид., стер. – Л.: Новий світ - 2000, 2007. – 584 с.

23. Кириченко В.М. Правознавство: Курс лекцій: навч. посібник / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 240 с.
24. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс: навч. посіб. / В.М.Кириченко. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 328 с.
25. Кодекс законів про працю України: науково-практичний коментар. – Харків: Консум, 2003. – 832 с.
26. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практичний коментар / за ред. Р.А. Калюжного. – К.: Правова єдність, 2008. – 781 с.
27. Конституційне право України / за ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Наукова думка, 2000. – 734 с.
28. Конституційне право України: підручник / за ред. Ю.М. Тодики. – К.: Ін Юре, 2002. – 544 с.
29. Кравченко В.В. Конституційне право України.: навч. посіб. / В.В. Кравченко. – К.: Атіка, 2000. – 320 с.
- 30.Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. / [авт.-упоряд. П.В. Хряпінський]. – Суми: Університетська книга, 2009. – 687с.
31. Кучерявенко Н.П. Налоговое право Украины: (вопросы и ответы) / Н.П. Кучерявенко. – Х.: ООО «Одиссей», 2007. – 144 с.
32. Науково-практичний коментар до кримінально-процесуального кодексу України / за ред. В.М. Тертишника. – К.: А. С. К., 2007. – 1056 с.
33. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / за заг. ред. В.В. Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 656 с.
34. Орлюк О.П. Банківське право: навч. посіб. / О.П. Орлюк. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
35. Основи правознавства України / за ред. проф. В.Л. Ортинського. – 2-е вид., доповнене і перероблене. – Львів: Оріона – Нова, 2006. – 368 с.
36. Основи правознавства України: навчальний посібник / С.В. Ківалов, П.П. Музиченко, Н.Н. Крестовська, А.Ф. Крижанівський. – 8-е вид., стер. – Х.: Одісей, 2008. – 440 с.
37. Панікаров В.Д. Цивільне право України. / В.Д. Панікаров, С.М. Попова. – К.: Центр учб. літ-ри, 2007. – 196 с.
38. Правознавство: навч. посіб. / С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєва та ін.; за ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
39. Природноресурсове право: навч. посіб. / за ред. І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2005. – 376 с.
40. Радзієвська Л.К. Нотаріат в Україні: навчальний посібник / Л.К. Радзієвська, С.Г. Пасічник. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 105 с.
41. Синчук С.М. Право соціального забезпечення України / С.М. Синчук, В.Я. Буряк. – Київ: Знання, 2003. – 240 с.
42. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова,

- І.В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 200 с.
43. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / І.В. Жилінкова, Н.А. Д'ячков, В.К. Антошкін, І.В. Жилінкова. – К.: Світлофор, 2008. – 855 с.
44. Скакун О.Ф. Юридический научно-практический словарь-справочник: основные термины и понятия / О.Ф. Скакун, Д.А. Бондаренко. – Х.: Эспада, 2007. – 488 с.
45. Стичинський Б.С. Право соціального забезпечення в Україні / Б.С. Стичинський, І.В. Зуб та ін. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
46. Трудове право України: навчальний посібник / за ред П.Д. Пилипенка. – К.: Істина, 2005. – 208 с.
47. Уголовно-процессуальный кодекс Украины: науч.- практ. коммент. / В.Т. Маляренко, Ю.П. Алентин, Е.Н. Гидулянова и др.; под общ. ред. В.Т. Маляренко, Ю.П. Аленина. – Х.: Одиссей, 2003. – 960 с.
48. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина. / П.Л. Фріс. – К.: Атіка, 2004. – 488 с.
49. Хозяйственное право: учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др. / под ред. Мамутова В.К. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 912 с.
50. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. В.В. Комарова. – Харків: Одисей, 2001. – 807 с.
51. Цивільне та сімейне право України: підруч. / за ред. Є. О. Харитоновна. – К.: Правова єдність, 2009. – 968 с.
52. Шпиталенко А.Г. Основи правознавства: навч. посіб. – 5-е вид. / А.Г. Шпиталенко, Р.Б. Шпиталенко. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.
53. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.

3. Методичні посібники і вказівки

1. Методическое пособие по курсу «Основы права». Часть 1 «Теория государства и права» (для студентов всех форм обучения всех специальностей). Составитель: М.А. Шипович. – Горловка: АДИ ДонНТУ, 2006. – 124 с.
2. Методичний посібник з навчальної дисципліни «Правознавство». Частина 2 «Основні галузі права» (для студентів всіх форм навчання всіх спеціальностей). Укладачі: М.А. Шипович, О.А. Гордієвський. – Горлівка: АДІ ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. – 101 с.

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ

Кафедра «Суспільні науки»

Реферат

з дисципліни «_____»
на тему «_____»

Виконав(ла)

студент(ка) _____

курсу

групи _____

_____ Прізвище, ім'я, по
батькові

Перевірив(ла)

_____ Прізвище, ім'я, по батькові

Горлівка 2011

Шипович Марина Анатоліївна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство»
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ВСІХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ)**

Підписано до випуску 2011 р. Гарнітура Times New.
Умов. друк. арк. 3,0. Зам. № 94

Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Автомобільно-дорожній інститут
84646, м. Горлівка, вул. Кірова, 51
E-mail: druknf@rambler.ru

Редакційно-видавничий відділ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2982 від
21.09.2007 р.